

A — Esimese astme kohtu tegevus 2004. aastal

President Bo Vesterdorf

Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu jaoks toimus 2004. aastal ajaloolise tähtsusega sündmusi.

Kümne uue liikmesriigi ühinemine Euroopa Liiduga tõi kaasa esimese astme kohtu täienemise kümne uue kohtuniku võrra. Kohtunikud E. Cremona, O. Czúcz, I. Wiszniewska-Białecka, I. Pelikánová, D. Šváby, V. Vadapalas, K. Jürimäe, I. Labucka ja S. S. Papasavvas andsid ametivande 12. mail 2004, V. Trstenjak tegi seda 7. juulil 2004.

Esimese astme kohtu kohtunike arv, mis algselt oli kaksteist, suurenes tema ajaloo jooksul teist korda. Praegu on esimese astme kohtul 25 liiget – üks kohtunik igast liikmesriigist.

Paljude esimese astme kohtu liikmete, sealhulgas ka mõne äsja nimetatud kohtuniku ametiaeg lõppes 31. augustil 2004. Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajate 14. juuli 2004. aasta otsusega nimetati uueks ametiajaks (1. september 2004 – 31. august 2010) tagasi järgmised kohtunikud: B. Vesterdorf, V. Tiili, J. Azizi, M. Jaeger, A. W. H. Meij, M. Vilaras, M. E. Martins de Nazaré Ribeiro, F. Dehousse, O. Czúcz, I. Wiszniewska-Białecka, D. Šváby, K. Jürimäe ja S. S. Papasavvas.

Euroopa Liidu laienemisega seoses muudeti esimese astme kohtu kodukorda, et tõsta suurkoja liikmete arv 11 kohtunikult 13 kohtunikuks (ELT 2004, L 127, lk 108). Samuti muudeti menetluskeelt käsitlevaid sätteid: alates 1. maist 2004 võib hagiavalduse koostada 21 eri keeles – 20 ametlikus keeles ja iiri keeles (ELT 2004, L 132, lk 3).

Esimese astme kohtu korraldust ja töökorraldust on muudetud, et rahuldada kohtunike suuremast arvust tulenevaid vajadusi. Eialgu lülitati uued kohtunikud ajavahemikuks 1. maist 31. augustini olemasolevate kolmeliikmeliste kodade koosseisu. Kodade kolmeliikmelist koosseisu täiendati kahe kohtuniku ja nii saadi laiendatud kojad. Seejärel otsustas esimese astme kohus säilitada 2004/2005. kohtuaastaks viis viieliikmelist koda. Nimetatud kohtuaastal menetleb iga viieliikmeline koda kohtuasju kahes erinevas kolmeliikmelises koosseisus koja esimehe eesistumisel.

Nelja viieliikmelise koja eesistujateks on esimehed, kes valiti kolmeks aastaks teiste kohtunike poolt septembris 2004. Kodade esimeesteks on kohtunikud Jaeger, Pirrung, Vilaras ja Legal. Kodade esimeeste valimise, mis toimus esmakordselt 10. septembril 2004 esimese astme kohtu kodukorra artikli 15 alusel, tingis uue protokolliga jõustumine Euroopa Kohtu kodukorra kohta (artikkel 50) 1. veebruaril 2003.

Viienda viieliikmelise koja eesistujaks on esimese astme kohtu president, kelle valimine kolmeks aastaks (s.o kuni 31. augustini 2007) toimus 8. septembril 2004. Kuna esimese astme kohtu president kolmest kohtunikust koosneva koja koosseisus asja ei menetle, on kolmeliikmelise koja eesistujaks selle koja kohtunik Cooke.

On ka alanud reformide elluviimine, mida võimaldab Nice'i leping. 1. veebruaril 2003 jõustunud Nice'i lepinguga muudetud EÜ asutamislepingu artikkel 225 sätestab, et

esimese astme kohus on pädev arutama ja lahendama esimese astmena kõiki hagisid, välja arvatud need, mis on määratud kohtukolleegiumile või kuuluvad põhikirja järgi Euroopa Kohtu pädevusse.

Nõukogu on ühelt poolt muutnud Euroopa Kohtu põhikirja protokolli ja teiselt poolt näinud ette „kohtukolleegiumi” loomise.

Esiteks võttis Euroopa Liidu Nõukogu 26. aprillil 2004 vastu otsuse 2004/407/EÜ, Euratom Euroopa Kohtu põhikirja protokolli artiklite 51 ja 54 muutmise kohta (ELT L 132, lk 5; parandus ELT L 194, lk 3). Alates 1. juunist 2004 kehtiva hagide uue jaotuse tõttu Euroopa Kohtu ja esimese astme kohtu vahel alluvad liikmesriikide poolt komisjoni akti või tegevusetuse¹ vastu esitatud tühistamis- ja tegevusetushagid esimese astme kohtule. Esimese astme kohtule alluvad ka liikmesriikide hagid, milles käsitletakse:

- nõukogu otsuseid riigiabi valdkonnas;
- nõukogu akte, mis on vastu võetud kaubanduse kaitsemeetmeid käsitleva nõukogu määruse alusel;
- nõukogu akte, millega nõukogu kasutab oma rakendusvolitusi;
- Euroopa Keskpanga akte.

Algselt Euroopa Kohtusse esitatud muutunud kohtualluvusega asjad, mille kirjalik menetlus ei olnud veel lõpetatud, anti üle esimese astme kohtule. Tegemist oli peamiselt riigiabi ning Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi käsitlevate asjadega.

Teiseks võttis Euroopa Liidu Nõukogu 2. novembril 2004 vastu otsuse 2004/752/EÜ, Euratom, millega asutatakse Euroopa Liidu avaliku teenistuse kohus (ELT L 333, lk 7). Selle reformi tegi samuti võimalikuks Nice'i leping (EÜ artiklid 220 ja 225a, Euratomi artiklid 136 ja 140b, vt ka Nice'i lepingule lisatud 16. deklaratsioon). Esimese astme kohus pooldas seda reformi, kuna kõnealuse valdkonna asjad on spetsiifilised ning uute personalieeskirjade kohaldamine toob eeldatavasti kaasa suure töökoormuse. Seitsmest kohtunikust koosnev kohtukolleegium hakkab lahendama Euroopa Liidu avaliku teenistusega seotud vaidlusi, mis praegu alluvad esimese astme kohtule. Kohtukolleegiumi otsuseid võib õigusküsimustes edasi kaevata esimese astme kohtule ja Euroopa Kohus võib neid erandkorras teista põhikirjas sätestatud tingimustel. Avaliku teenistuse kohus peaks hakkama tegutsema 2005. aasta jooksul.

2004. aasta statistika kohta tuleb esitada mõned selgitused. Aastate jooksul püsivat kasvutendentsi näidanud kohtuasjade arvu suurenemine jätkus, ulatudes 536 registreeritud asjani (2003. aastal 466 asja). Osaliselt tingis asjade arvu suurenemist see, et alates 1. juunist 2004 on esimese astme kohtu pädevuses liikmesriikide esitatud hagide lahendamine (vt eespool esitatud selgitus). Seetõttu võeti menetlusse 48 täiendavat asja – Euroopa Kohus andis üle 21 asja ja liikmesriigid esitasid 27 uut asja. Jätkuvalt suureneb ühenduse kaubamärgiga seotud vaidluste arv (algatati 110 asja, s.o 10 asja rohkem kui 2003. aastal) ning need moodustavad 21% kõigist algatatud asjadest. Alates 2000. aastast on kõige suurem osakaal avaliku teenistuse asjadel: 2004. aastal registreeriti 146 uut asja (27% kõigist algatatud asjadest).

¹ Välja arvatud komisjoni aktid, mis käsitlevad tõhustatud koostööd EÜ asutamislepingu raames.

Lahendatud asjade arv – 361 – on lähedane 2003. aastal lahendatud asjade arvule (339), kusjuures 76% asjadest lahendasid kolmeliikmelised kojad, 18% asjadest viieliikmelised kojad ja 4% asjadest ainukohtunik. Seega ei ole suurem kohtunike arv võimaldanud veel märgatavalt suurendada aasta jooksul lahendatud asjade arvu.

Poolleil olevate asjade arv on ületanud kriitilise läve – 1000 kohtuasja –, ulatudes 1174 kohtuasjani 31. detsembril 2004. Selline asjade arv vastab praegu esimese astme kohtu rohkem kui kolmeaastasele tegevusele.

Asja menetlemise keskmine kestus on kolmel viimasel aastal pisut suurenenud: 2004. aastal oli asja menetlemise keskmine kestus 22,6 kuud, välja arvatud spetsiifiliste valdkondade asjades (intellektuaalne omand ja ühenduse avalik teenistus).

Kiirendatud menetlust kasutades on lahendatud vaid piiratud arv kohtuasju – aasta jooksul esitatud kolmeteistkümnest taotlusest rakendati kiirendatud menetlust kahes kohtuasjas.

Kohtupraktika suundumusi käsitletakse järgmistes osades, kus on vaatluse all esiteks seaduslikkust (I) ning seejärel hüvitamist (II) ja ajutisi meetmeid käsitlevad asjad (III).

I. Õigusvaidlused

Hagi sisulise läbivaatamise eelduseks on selle vastuvõetavus. Asju, mille puhul on kõne all tühistamishagi vastuvõetavuse küsimus (B), käsitletakse seega enne olulisi materiaalõiguse küsimusi (C–H). Viimaseid käsitletakse vastava valdkonna juures. Järgnevas analüüsis ei vaadelda kõiki esimese astme kohtu pädevusse kuuluvaid valdkondi, seega ei ole tegemist ammendava analüüsiga.²

Menetluskorraga seotud küsimusi käsitletakse eraldi rubriigis (A), tuues välja tähelepanu väärivad täpsustused teatud otsustes.

A. Menetlusküsimused

1. Tagaseljaotsus

Tagaseljaotsuseid tehakse väga harva. Selle eelduseks on, et nõuetekohaselt hagiavalduse saanud kostja ei esita oma vastust ettenähtud tähtaega ja vorminõudeid järgides ning hageja taotleb esimese astme kohtult tagaseljaotsuse tegemist.

² Käesolevast analüüsist on jäetud välja eelkõige tolliasjades tehtud otsused, kuivõrd tegemist on peamiselt juba tuntud lahenduste kohaldamisega konkreetsetele asjaoludele (eelkõige 12. veebruari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-282/01: Aslantrans v. komisjon; 21. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-104/02: Société française de transports Gondrand Frères v. komisjon, ning 14. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-332/02: Nordspedizionieri di Danielis Livio & C. jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Samadel põhjustel on jäetud välja ka otsused, millega tühistatakse ühenduse finantsabi vähendavad või tühistavad otsused, olgu siis tegemist toetusega Euroopa Regionaalarengu Fondist (14. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-290/02 : Ascontex v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) või Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi arendusrahastust (28. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-180/01: Euroagri v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-153/04 P).

Ettenähtud tähtaja jooksul komisjoni poolt kostja vastuse esitamata jätmise tõttu tegi esimese astme kohus neid sätteid järgides tagaseljaotsuse viie panga kasuks, kellele oli määratud trahv osalemise tõttu eurosooni pangatähtede vahetamisel võetavat tasu käsitlevas kokkuleppes. 14. oktoobri 2004. aasta otsustega kohtuasjades T-56/02: Bayerische Hypo- und Vereinsbank v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), T-44/02: Dresdner Bank v. komisjon (kohtulahendite kogumikus avaldamata), T-54/02: Vereins- und Westbank v. komisjon (kohtulahendite kogumikus avaldamata), T-60/02: Deutsche Verkehrsbank v. komisjon (kohtulahendite kogumikus avaldamata) ja T-61/02: Commerzbank v. komisjon (kohtulahendite kogumikus avaldamata) tühistas esimese astme kohus komisjoni otsuse,³ leides, et hagejate nõuded näivad olevat põhjendatud. Esimese astme kohus leidis, et väited, mida hagejad esitasid hagiavalduses, võimaldavad tal sedastada, et väidetava kokkuleppe olemasolu ei ole piisavalt tõendatud eurosooni rahatähtede vahetamisteenuse hinna kindlaksmääramise osas ega sellise tasu võtmise osas. Tühistatud otsusega oli komisjon määranud viiele asjaomasele pangale trahvi, mille kogusumma oli üle 100 miljoni euro.

Nende otsuste peale esitas komisjon kaja, nagu kohaldatavad õigusnormid lubavad.

2. Asja läbivaatamist takistavad asjaolud

Ühenduse kohus võib ja isegi peab omal algatusel kaaluma, kas esineb asja läbivaatamist takistavaid asjaolusid. Pooled võivad menetluse igas staadiumis tugineda asja läbivaatamist takistavale asjaolule, olgu see siis seotud hagi vastuvõetavusega või vaidlustatud akti seaduslikkusega.

Esimese astme kohus on omal algatusel kontrollinud asja läbivaatamist takistavaid asjaolusid, sealhulgas järgmisi asjaolusid: hagi esitamise tähtaja järgimine (28. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-142/01 ja T-283/01: OPTUC v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), vaidlusaluse akti vaidlustatavus (29. aprilli 2004. aasta määrus kohtuasjas T-308/02: SGL Carbon v. komisjon ja 13. juuli 2004. aasta määrus kohtuasjas T-29/03: Comunidad Autónoma de Andalucía v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), hageja õigus nõuda vaidlustatud otsuse tühistamist (28. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-310/00: MCI v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) või protsessiteovõime (7. juuli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-107/01 ja T-175/01: Sacilor-Lormines v. komisjon, ja 1. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-27/02: Kronofrance v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

Asja läbivaatamist takistava asjaoluna on esimese astme kohus veel kontrollinud oluliste vorminõuete rikkumist, mille hulka kuulub vaidlustatud akti põhistamatus või ebapiisav põhistatus (8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-44/00: Mannesmannröhren-Werke v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punktid 126 ja 210; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-411/04 P). Kuid kaitseõiguste rikkumist, mis oma laadilt on subjektiivne õigusvastasus, ei pea esimese astme kohus oluliste vorminõuete rikkumiseks

³ Komisjoni 11. detsembri 2001. aasta otsus 2003/25/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 alusel algatatud menetlust – Asi COMP/E-1/37.919 (ex 37.391) – Pangatasud eurosooni valuutade vahetamise eest – Saksamaa – (EÜT 2003, L 15, lk 1).

ja seega ka mitte asja läbivaatamist takistavaks asjaoluks (8. juuli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00: JFE Engineering jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punkt 425; apellatsioonimenetluses kohtuasjad C-403/04 P ja C-405/04 P).

3. Kohtukulud

Esimese astme kohtus kohtuvaidluse kaotanud pool peab põhimõtteliselt kandma peale oma kohtukulude ka vastaspoole kohtukulud. Esimese astme kohtu kodukorra kohaselt piirduvad hüvitamisele kuuluvad kulud ühelt poolt esimese astme kohtu menetluse käigus kantud kuludega ja teiselt poolt kuludega, mis olid selleks vältimatud.

Hüvitatavate kulude summa üle tekib sageli vaidlus. Nii on komisjon pidanud ülepaisutatuks summat, mida nõudsid äriühingute Airtours ja Schneider Electric esindajad, kui esimese astme kohus oli tühistanud otsused, millega keelati Airtours'il omandada äriühingut First Choice (6. juuni 2002. aasta otsus kohtuasjas T-342/99: Airtours v. komisjon, EKL 2002, lk II-2585) ja Schneider Electric'ul omandada äriühingut Legrand (22. oktoobri 2002. aasta otsus kohtuasjas T-310/01: Schneider Electric v. komisjon, EKL 2002, lk II-4071), samuti otsuse, millega kästi ettevõtteid lahutada (22. oktoobri 2002. aasta otsus kohtuasjas T-77/02: Schneider Electric v. komisjon, EKL 2002, lk II-4201).

28. juuni 2004. aasta määruses kohtuasjas T-342/99 DEP Airtours v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) märgib esimese astme kohus, et Airtours nõuab komisjonilt üle 1,7 miljoni Inglise naela suuruse summa hüvitamist. Komisjon omalt poolt hindas Airtours'i kohtukuludeks alguses 130 000 naela ja seejärel 170 000 naela.

Hüvitamisele kuuluva summa kindlaksmääramisel leidis esimese astme kohus, et kui klient otsustab lasta end esindada korraga *solicitor*'il ja *barrister*'il, ei ole välistatud nende mõlema honorari pidamine menetlusega seotud vältimatuks kuluks. Konkreetseid asjaolusid arvestades pidas esimese astme kohus siiski vajalikuks kontrollida, kui vajalikud olid kõik need õigusabikulud menetluse läbiviimiseks ja kas kaht liiki esindajate kasutamine ei toonud kaasa kulude tarbetut kahekordistumist. Osaliselt see kõnealuses asjas nii oli.

Samas leidis kohus, et koondumiste kontrolli raames tehtud komisjoni hinnangute puhtmajanduslik laad võib õigustada sellele valdkonnale spetsialiseerunud majandus-eksperide kaasamist lisaks õigusnõustajatele ja tuua niimoodi kaasa hüvitamisele kuuluvaid kulusid. Selliseid kulusid pidas esimese astme kohus siiski ülepaisutatuks.

Kui hageja on käibemaksukohustuslane, nagu Airtours, on tal õigus saada maksuametilt tagasi kaupadelt ja teenustelt makstud käibemaks. Kuna käibemaks ei ole talle kulu, ei saa ta komisjonilt nõuda käibemaksu hüvitamist, mida ta on tasunud hüvitamisele kuuluvatelt kuludelt.

Arvestades eeltoodud kaalutlusi, samuti kohtuasja tähtsust ühenduse konkurentsioiguse seisukohalt, arvukaid ja keerulisi majandus- ja õigusküsimusi, mida nõustajad analüüsisid, kohtuasja majanduslikku tähtsust Airtours'i jaoks ja võistlevast menetlusest tingitud õigus- ja majandusnõustajate töö mahtu, määras esimese astme kohus Airtours'ile hüvitatavaks kulude kogusummaks ligi 490 000 naela.

29. oktoobri 2004. aasta määrusega kohtuasjas T-310/01 DEP: Schneider Electric v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) määras esimese astme kohus kindlaks summa, mis tuleb Schneider Electric'ule hüvitada, kuna komisjon keeldus hüvitamast 830 000 eurot, mida Schneider Electric nõudis peamiselt õigusabikulude eest võistlevas menetluses, mis viis Schneider Electric'u ja Legrand'i ühinemist keelava otsuse tühistamiseni.

Esimese astme kohus küll tunnistas kohtuasja erilist keerukust, majanduslikku tähtsust hageja jaoks, tähtsust ühenduse õiguse jaoks ja käsitletavate majandus- ja õigusküsimuste keerukust, kuid pidas nõude toetuseks esitatud advokaatide töötundide arvu ülepaisutatuks. Kõiki asjaolusid arvesse võttes vähendati kohtukulude summat ligi 420 000 euron.

Samasugustel kaalutlustel vähendati kohtukulude summat 830 000 eurot ligi 427 000 euron ajutiste meetmete kohaldamise menetluses ja menetluses, mille tulemusel tühistati otsus, millega kästi Schneider'il loobuda osalusest (29. oktoobri 2004. aasta määrus kohtuasjas T-77/02 DEP: Schneider Electric v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

B. EÜ artikli 230 alusel esitatud hagide vastuvõetavus

EÜ artikli 230 neljanda lõigu kohaselt võib „[i]ga füüsiline või juriidiline isik [...] algetada menetluse temale adresseeritud otsuse vastu ja sellise otsuse vastu, mis teda otseselt ja isiklikult puudutab, kuigi vormiliselt on see teisele isikule adresseeritud määrus või otsus”.

EÜ artikli 230 viiendas lõigus on sätestatud, et tühistamishagi tuleb esitada kahe kuu jooksul vastavalt kas meetme avaldamisest või teatavakstegemisest hagejale või nende puudumisel kahe kuu jooksul pärast päeva, mil hageja sellest teada sai.

1. Aktid, mille peale võib esitada hagi

Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peetakse aktideks või otsusteks, mille peale võib esitada tühistamishagi EÜ artikli 230 mõttes, meetmeid, millel on sellised õiguslikud tagajärjed, mis mõjutavad hageja huve, muutes selgelt tema õiguslikku olukorda.

Seevastu ei ole vaidlustatav selline akt, millega üksnes kinnitatakse varasemat jõustunud otsust, nagu on märgitud 29. aprilli 2004. aasta määruses kohtuasjas T-308/02: SGL Carbon v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Sama kehtib akti puhul, mis varasema otsusega võrreldes ei sisalda ühtegi uut asjaolu ja millele ei eelnenud otsuse adressaadi olukorra uut läbivaatamist. Kuid esimese astme kohus täpsustab, et hinnates seda, kas akt on kinnitavat laadi või mitte, ei lähtuta ainult selle sisu võrdlemisest kinnitatava varasema akti sisuga. Vaidlustatud akti laadi hindamisel tuleb lähtuda ka taotluse laadist, millele vastuseks see akt on vastu võetud. Eelkõige juhul, kui akt on vastuseks taotlusele, milles on tõstatatud uued olulised asjaolud ja millega palutakse administratsioonil varasem olukord uuesti läbi vaadata, ei saa seda akti pidada puhtkinnitavaks, kui neid asjaolusid selles käsitletakse – järelikult sisaldab see akt varasema otsusega võrreldes uusi tegureid.

Esimese astme kohus on seisukohal, et komisjon leidis õigesti, et kirjal, mille ta hagejale saatis, puudus otsuse iseloom, sest hageja esitatud finantsandmed – isegi kui need olid uued – ei saanud oluliselt muuta õiguslikku olukorda, milles ta oli varasema otsuse jõustumise kuupäeval.

Veel leidis esimese astme kohus seoses tühistamishagiga, et vaidlustatud keeldumisotsuse hindamisel tuleb lähtuda taotlusest, millele vastuseks see akt on vastu võetud. Ühenduse institutsiooni keeldumist akti muuta või tühistada saab pidada aktiks, mille seaduslikkust võib EÜ artikli 230 kohaselt kontrollida, vaid juhul, kui nimetatud sätte alusel saab vaidlustada akti, mille tühistamisest või muutmisest ühenduse institutsioon on keeldunud (15. märtsi 2004. aasta määrus kohtuasjas T-139/02: Institouto N. Avgerinopoulou jt v. komisjon ja 13. juuli 2004. aasta määrus kohtuasjas T-29/03: Comunidad Autónoma de Andalucía v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Sellega seoses märgib esimese astme kohus eespool mainitud Comunidad Autónoma de Andalucía määruses, et Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) direktori kirja, millega teatati hagejale võimatusest uurida tema kaebust lõpparuande peale, mille OLAF koostas välisjuurdluste põhjal ja mis edastati Hispaania pädevatele asutustele kooskõlas määruse nr 1073/1999⁴ artikliga 9, ei saa pidada vaidlustatavaks otsuseks, kuna kõnealune aruanne ei ole siduvate õiguslike tagajärgedega meede, mis võiks riivata hageja huve, vaid õiguslike tagajärgedeta soovitus või arvamus.

2. Hagi esitamise tähtaeg

Kuigi esimese astme kohtul on tulnud kontrollida hagi esitamise tähtajast kinnipidamist mitmes kohtuotsuses (28. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-142/01 ja T-283/01: OPTUC v. komisjon ning 25. mai 2004. aasta määrus kohtuasjas T-264/03: Schmoltdt jt v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-342/04 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), on see 9. novembri 2004. aasta määrus kohtuasjas T-252/03: FNICGV v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), millele tuleks tähelepanu pöörata.

Selles asjas esitas Fédération nationale de l'industrie et des commerces en gros des viandes (FNICGV) hagi, taotledes EÜ artikli 229 alusel trahvi tühistamist, mille komisjon oli talle määranud konkurentsieeskirjade rikkumise eest.⁵ Esimese astme kohus märgib selle kohta, et asutamislepingu nimetatud sätte ei näe ette eraldi õiguskaitsevahendit – „kohtu täieliku pädevuse alusel esitatud hagi”. Seda sätet, mis näeb ette, et „[EÜ asutamis]lepingu sätete alusel Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt ühiselt vastuvõetud määrused ning nõukogu määrused võivad Euroopa Kohtule anda täieliku pädevuse selliste määrustega ettenähtud karistuste määramisel”, ei loetle EÜ artikli 225 lõige 1 (Nice'i lepingu järgses redaktsioonis) esimese astme kohtu pädevusse kuuluvate õiguskaitsevahendite hulgas.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. mai 1999. aasta määrus (EÜ) nr 1073/1999 Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdluste kohta (EÜT L 136, lk 1).

⁵ Komisjoni 2. aprilli 2003. aasta otsus 2003/600/EÜ, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artikli 81 kohast menetlust (asi COMP/C.38.279/F3 – Prantsuse veiseliha) (EÜT L 209, lk 12).

Kõnealust täielikku pädevust saavad ühenduse kohtud kasutada vaid ühenduse institutsioonide aktide kontrollimise raames, eelkõige seoses tühistamishagiga, ning hagi, millega taotletakse ühenduse kohtult tema täieliku pädevuse kasutamist, tuleb esitada EÜ artikli 230 viiendas lõigus ettenähtud tähtaega järgides, mida kõnealuses asjas ei tehtud.⁶

3. Huvi esitada hagi

Kohtuasjas MCI (endine WorldCom) v. komisjon sedastas esimese astme kohus, et MCI-l on huvi taotleda äriühinguga Sprint ühinemise keelanud komisjoni otsuse tühistamist, kuigi see otsus tehti pärast ühinemisteate tagasivõtmist.

Esimese astme kohus leidis sellekohases 28. septembri 2004. aasta otsuses kohtuasjas T-310/00: MCI v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), et hagejal on huvi taotleda sellise akti tühistamist, milles komisjon keeldus arvestamast, et poolte avaldus kujutas endast vormikohast loobumist teatatud ühinemislepingust, samas kui hageja oli asjatult püüdnud takistada akti vastuvõtmist, tehes vormikohase avalduse aktis käsitletavast ühinemisest loobumise kohta. Kohus lisab, et seni, kuni komisjoni otsus on kehtiv, ei saa hageja teise ühinemisteates mainitud poolega õiguspäraselt ühineda – vähemalt mitte ühinemisteates märgitud viisil ja tingimustel –, kui tal tulevikus peaks uuesti selline soov tekkima. Asjaolu, et ettevõtjal ei pruugi sellist soovi olla või et ta seda võib-olla ei teosta, on puhtsubjektiivne, mida ei saa arvesse võtta, kui hinnatakse tema huvi taotleda sellise akti tühistamist, millel vaieldamatult on siduvad õiguslikud tagajärjed, mis tema õiguslikku olukorda selgelt muutes riivavad tema huve.

4. Õigus esitada hagi

Tingimuste kohta, mille esinemisel saab leida, et akt, mille tühistamist hageja taotleb, teda otseselt puudutab, on märgitud, et ühenduse akt puudutab isikut otseselt siis, kui see otseselt mõjutab tema õiguslikku olukorda ja kui selle rakendamine ei jäta akti adressaadile mingit kaalutlusõigust – akti rakendamine on puhtautomaatne ja tuleneb vaid ühenduse õigusnormidest, ilma et kohaldataks muid vahenorme. Eespool viidatud 15. märtsi 2004. aasta määrusega Institouto N. Avgerinopoulou jt v. komisjon ning 8. juuli 2004. aasta määrusega kohtuasjas T-341/02: Regione Siciliana v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-417/04 P) jäeti otsese huvi puudumise tõttu läbi vaatamata esiteks hagi, millega nõuti, et tühistataks Kreeka Vabariigile adresseeritud komisjoni otsus rakenduskava heakskiitmise kohta struktuurifondide määruse tähenduses,⁷ ja mille olid esitanud isikud, kes ei kuulunud lõplike abisaajate hulka, ning teiseks hagi, millega nõuti, et tühistataks Itaalia Vabariigile adresseeritud komisjoni otsus lõpetada Messina–Palermo kiirtee projekti finantseerimine Euroopa Regionaalarengu Fondist, ja mille oli esitanud projekti elluviimise eest vastutav ametivõim – Sitsiilia maakond. Kõnealuses

⁶ Elmises joonealuses märkuses viidatud otsuse vastu esitatud ülejäänud hagiid on veel esimese astme kohtu menetluses (T-217/03: Fédération nationale de la coopération bétail et viande v. komisjon ja T-245/03: FNSEA jt v. komisjon).

⁷ Nõukogu 21. juuni 1999. aasta määrus (EÜ) nr 1260/1999, millega nähakse ette üldsätted struktuurifondide kohta (EÜT L 161, lk 1).

kahes määruses sedastas esimese astme kohus, et siseriiklikel asutustel on vaidlustatud aktide rakendamisel kaalutusõigus.

Tingimuste kohta, mille esinemisel leitakse, et akt, mille adressaat hageja ei ole, teda isiklikult puudutab, tuleb märkida, et nüüdseks on selgelt loobunud isikliku puudutatuse kriteeriumi uuest tõlgendusest, mis esitati 3. mai 2002. aasta otsuses kohtuasjas T-177/01: *Jégo Quéré v. komisjon* (EKL 2002, lk. II-2365). Pärast seda, kui Euroopa Kohus kinnitas oma tõlgendust isiklikult puudutatud isiku mõiste kohta 25. juuli 2002. aasta otsuses kohtuasjas C-50/00 P: *Unión de Pequeños Agricultores v. nõukogu* (EKL 2002, lk I-6677; vt ka Euroopa Kohtu 1. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-263/02 P: *komisjon v. Jégo-Quéré*, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, millega tühistati esimese astme kohtu eespool viidatud 3. mai 2002. aasta otsus), on esimese astme kohus tema lahendada olevates asjades analüüsinud isiklikult puudutatud isiku mõistet lähtuvalt sõnastusest, mida kasutati Euroopa Kohtu 15. juuli 1963. aasta otsuses kohtuasjas 25/62: *Plaumann v. komisjon* (EKL 1963, lk 197). Füüsilist või juriidilist isikut, kes ei ole akti adressaat, saab pidada selle akti poolt isiklikult puudutatuks vaid juhul, kui kõnealune akt mõjutab teda mõne talle eriomase tunnuse või mõne erilise asjaolu tõttu, mis eristab teda kõigist teistest isikutest ja mille põhjal saab teda pidada samamoodi individuaalselt määratletuks nagu akti adressaati.

Kui tühistamishagi esitanud juriidiline isik on ettevõtjate ühendus, on tal – juhul kui ta on osalenud vaidlustatud akti vastuvõtmiseni viinud menetluses – hagemisõigus vähemalt kolme tüüpi olukorras: kui õigusnorm otseselt annab talle rea protsessuaalseid õigusi, kui tema enda huve on riivatud eelkõige sellega, et tühistamisnõude esemeks olev akt mõjutab tema läbirääkijaposisiooni, või kui ta esindab hagemisõigust omavate ettevõtjate huve. 10. mai 2004. aasta määrusega kohtuasjas T-391/02: *Bundesverband der Nahrungsmittel- und Speiseresteverwertung ja Kloh v. parlament ja nõukogu* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ning eespool viidatud määrusega *Schmoldt jt v. komisjon* keeldus esimese astme kohus tunnustamast, et hagejaks olevatel ühendustel olnuks selgelt määratletud läbirääkijaposisioon, mis oli tihedalt seotud vaidlustatud otsuse esemega.

a) Otsused

Riigiabi valdkonnas esitatud hagide esemeks oli põhiliselt nõue tühistada otsus, mis tehti EÜ artikli 88 lõikes 2 ettenähtud ametlikku uurimismenetlust algatamata, või sellise menetluse lõpuleviimisel tehtud otsus. Kuna need otsused olid adresseeritud asjaomasele riigile, tuli adressaadiks mitteoleval ettevõtjal tõendada, et akt teda otseselt ja isiklikult puudutab.

Kui komisjon ametlikku uurimismenetlust algatamata otsustab eelkontrolli käigus, et riigiabi on ühisturuga kokkusobiv, tuleb EÜ artikli 88 lõike 2 mõttes asjassepuutuvaid isikuid, kellel on ametliku uurimismenetluse korral protsessuaalsed tagatised, pidada isikuteks, keda kõnealune otsus isiklikult puudutab.

16. märtsi 2004. aasta otsuses kohtuasjas T-157/01: *Danske Busvognmaend v. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tunnustati enamiku Taani bussiettevõtjate

huve esindavat kutseliitu asjassepuutuva isikuna põhjusel, et ta oli esitanud komisjonile kaebuse, et tema sekkumine mõjutas haldusmenetluse käiku ja et vähemalt osa liikmesettevõtjaid olid vaidlusalust riigiabi saanud äriühingu konkurendid.

1. detsembri 2004. aasta otsuses kohtuasjas T-27/02: Kronofrance v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) leidis esimese astme kohus, et hageja, kes tõstatas ametliku menetluse mittealgatamise küsimuse, oli tõepoolest asjassepuutuv isik, kuna ta oli abisaaja äriühingu konkurent, arvestades nende toodangu ja turustuspiirkondade kattuvust.

13. jaanuari 2004. aasta otsusega kohtuasjas T-158/99: Thermenhotel Stoiser Franz v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tunnistati vastuvõetavaks Steiermarki liidumaal (Austria) asuva turismikuurordi hotellipidajate hagi vaidlustamaks komisjoni otsuse seaduslikkust, mis tunnistas ühisturuga kokkusobivaks riigiabi samas kuurordis asuva luksushotelli ehitamiseks. Esimese astme kohus märkis, et hagejad on kõnealust abi saanud hotelli otsesed konkurendid, mida tunnistab ka vaidlustatud otsus.

Kolmes eespool mainitud kohtuasjas leiti, et EÜ artikli 88 lõike 2 mõttes asjassepuutuvate isikutena on hagejateks olevad ettevõtjad isiklikult puudutatud otsustest, mis esialgse uurimise lõppedes kuulutasid abi ühisturuga kokkusobivaks. Esitatud õiguslike aluste kontrollimise ulatuse kohta tuleb siiski märkida, et ühel juhul analüüsis esimese astme kohus kõiki tühistamisaluseid, millega väideti, et komisjon õigusvastaselt ei algatanud ametlikku uurimismenetlust (eespool viidatud kohtuotsus Thermenhotel Stoiser Franz v. komisjon), ning teises asjas tühistas esimese astme kohus abi heakskiitmist käsitleva otsuse (eespool viidatud kohtuotsus Danske Busvognmaend v. komisjon).

Kui vaidlusalune otsus on vastu võetud EÜ artikli 88 lõikes 2 ettenähtud ametliku uurimismenetluse lõppedes, ei piisa ettevõtja asjassepuutuvaks isikuks pidamiseks sellest, kui ta on individualiseeritud analoogiliselt selle otsuse adressaadiga. Kohtupraktika järgi puudutab selline otsus isiklikult neid ettevõtjaid, kes esitasid menetluse algatamise aluseks olnud kaebuse ja kelle seisukohad on ära kuulatud ning need on määranud menetluse käigu, tingimusel et kõnealuses otsuses käsitletud meede on oluliselt mõjutanud nende turupositsiooni.

Kohaldades neid kriteeriume, mis esmakordselt määratleti Euroopa Kohtu 28. jaanuari 1986. aasta otsuses kohtuasjas 169/84: COFAZ jt v. komisjon (EKL 1986, lk 391), leidis esimese astme kohus, et Austria äriühing Lenzing on isiklikult puudutatud komisjoni otsusest, mis käsitles Hispaania Kuningriigi poolt riigiabi andmist äriühingule Sniace, sest esiteks oli see abisaaja äriühingu konkurendiks olev äriühing esitanud kaebuse, mille põhjal algatati menetlus, milles ta aktiivselt osales, ja teiseks tõendas ta oma turupositsiooni olulist mõjutatust vaidlustatud otsusest mitme asjaomast turgu iseloomustava asjaoluga, nagu tootjate väike arv, suur konkurents ja tootmismahu ületamine (21. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-36/99: Lenzing v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-525/04 P).

Seevastu 27. mai 2004. aasta määrusega sedastas esimese astme kohus, et Deutsche Post ja DHL International – kaks konkurentsile avatud Itaalia postiteenuste turul tegutsevat äriühingut – ei olnud aktiivsed osalised haldusmenetluses, mis eelnes otsuse vastuvõtmisele Itaalia Vabariigi poolt Poste Italiane'le antud riigiabi kohta. Seetõttu kontrollis kohus, kas kõnealuse otsusega lubatud meede võib oluliselt mõjutada nende

positsiooni asjaomasel turul, ning leidis, et see nii ei ole, kuna nende turupositsiooni olulist mõjutatust ei olnud piisavalt tõendatud (27. mai 2004. aasta määrus kohtuasjas T-358/02: Deutsche Post ja DHL v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-367/04 P).

b) Üldkohaldatavad aktid

Esimese astme kohus meenutab, et ehkki EÜ artikli 230 neljas lõik otseselt ei käsitle üldkohaldatavate aktide vastu esitatud üksikisikute hagide vastuvõetavust, ei piisa ainult sellest asjaolust, et tunnistada niisugused hagid vastuvõetamatuks.

Kuid analüüsid küsimust, kas üksikisikud on isiklikult puudutatud üldkohaldatavatest aktidest, mille seaduslikkust nad vaidlustavad, on esimese astme kohus vastanud sellele eitavalt ja jätnud läbi vaatamata hagid, millega taotleti määruste (esimese astme kohtu 6. juuli 2004. aasta määrus kohtuasjas T-370/02: Alpenhain-Camembert-Werk jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata⁸), direktiivide (6. septembri 2004. aasta määrus kohtuasjas T-213/02: SNF v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata;⁹ apellatsioonimenetluses kohtuasi C-482/04 P) ja üldist laadi otsuste (eespool viidatud määrus Schmoldt jt v. komisjon) tühistamist.

C. Ettevõtjatele kohaldatavad konkurentsieeskirjad

2004. aasta panus selles valdkonnas puudutab eelkõige komisjoni menetlusega ja trahvide suuruse määramisega seotud küsimusi. Põhiseisukohad on väljendatud esimese astme kohtu otsustes „grafiitelektroodide” asjas¹⁰ ning „õmblusteta terastorude” asjas.¹¹

Eespool mainitud kohtuasjas Tokai Carbon jt v. komisjon määrati kaheksale Ameerika, Saksa ja Jaapani ettevõtjale, kes osalesid kokkuleppes – mille eesmärk oli elektriikaarahjades terase tootmisel kasutatavate grafiitelektroodide sektoris fikseerida ülemaailmselt hinnad ning jaotada riikide ja piirkondade turud „omamaise tootja”

⁸ Selle määrusega jättis esimese astme kohus läbi vaatamata hagi, millega taotleti, et tühistataks komisjoni 14. oktoobri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1829/2002, millega muudetakse määruse (EÜ) nr 1107/96 lisa seoses nimetusega „feta” (EÜT L 277, lk 10) (kaitstud päritolunimetus).

⁹ Selle määrusega jättis esimese astme kohus läbi vaatamata hagi, millega taotleti, et osaliselt tühistataks komisjoni 15. aprilli 2002. aasta kahekümne kuues direktiiv 2002/34/EÜ, millega kohandatakse tehnika arenguga liikmesriikides kosmeetikatoodete kohta vastuvõetud õigusaktide ühtlustamist käsitleva nõukogu direktiivi 76/768/EMÜ lisasid II, III ja VII (EÜT L 102, lk 19), osas, milles direktiiv piirab polüakrüülamiidide kasutamist kosmeetikatoodete koostisainena.

¹⁰ 29. aprilli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01: Tokai Carbon jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata (apellatsioonimenetluses kohtuasjad C-289/04 P, C-301/04 P, C-307/04 P ja C-308/04 P).

¹¹ 8. juuli 2004. aasta otsused kohtuasjades T-44/00, Mannesmannröhren-Werke v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-411/04 P); T-48/00: Corus UK v. komisjon; T-50/00: Dalmine v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-407/04 P); T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00: JFE Engineering jt v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasjad C-403/04 P ja C-405/04 P); kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

põhimõttel – komisjoni poolt trahv¹² kokku ligi 220 miljoni euro ulatuses, kusjuures individuaalsed trahvisummad olid vahemikus 10,3–80,2 miljonit eurot.

„Õmblusteta terastorude” asjas määras komisjon kaheksale nafta- ja gaasitööstuses kasutatavate õmblusteta terastorude tootjale (neli Euroopa ja neli Jaapani äriühingut) EÜ artikli 81 rikkumise eest kokku 99 miljoni euro suuruse trahvi.¹³ Komisjoni sõnutsi sõlmisid need ettevõtjad omavahel kokkuleppe, mille kohaselt iga ettevõtja hoidus müümast puurkaevutorusid ja teatud tüüpi transportimistorusid teise kokkuleppes osaleva ettevõtja siseriiklikul turul.

Neis asjades esitatud hagid (seitsme ettevõtja poolt vastavalt „grafiitelektrööride” asjas ja „õmblusteta terastorude” asjas) kinnitavad juba varem täheldatud tendentsi, et EÜ artikli 81 rikkumise eest karistatud ettevõtjad vaidlustavad üksnes harva rikkumise juriidilist kvalifikatsiooni ja kokkuleppes osalemise tõendatust. Nende vastuväited käsitlevad peamiselt trahvi suuruse kindlaksmääramist – hagejad tuginevad väitele, et vääralt on kohaldatud trahvi kindlaksmääramist käsitlevaid komisjoni eeskirju, eelkõige suuniseid määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (edaspidi „suunised”)¹⁴ ja teatist, mis käsitleb trahvide mitterääramist ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 1996, C 207, lk 4, edaspidi „koostööteatis”¹⁵). Nagu edasisest analüüsist nähtub, on esimese astme kohus tunnustanud, et komisjonil on trahvi suurust määravate kriteeriumide kohaldamisel kaalutusõigus või väga suur kaalutusõigus, vastavalt konkreetsetele asjaoludele. Samas jälgib esimese astme kohus tähelepanelikult, et samas kokkuleppes osalemise eest karistatavaid ettevõtjaid koheldaks võrdselt.

Olgu veel märgitud, et oma täielikku pädevust teostades võib esimese astme kohus peale trahvi vähendamise seda ka suurendada. See, et „grafiitelektrööride” asjas ja „õmblusteta terastorude” asjas vähendas esimese astme kohus hagejaks olevatele ettevõtjatele komisjoni poolt määratud trahvi (207 200 000 eurolt 152 772 400 eurole „grafiitelektrööride” asjas ja 90 900 000 eurolt 78 120 000 eurole „õmblusteta terastorude” asjas), väärrib lähemat vaatlust (vt allpool).

Kuna üheski kohtuotsuses ei käsitletud EÜ artikli 82 alusel vastuvõetud otsuste seaduslikkust (Microsofti ja komisjoni vahelise asjaga tegeles 2004. aastal ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustav kohtunik; vt allpool) ning ainuke määrust nr 4064/89 käsitlev kohtuotsus sedastas komisjoni pädevuse puudumist (28. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-310/00: MCI v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), keskendub konkurentsioigusele pühendatud peatükk põhiliselt EÜ artikliga 81 ja selle rikkumise eest määratud trahvidega seotud küsimustele.

¹² Komisjoni 18. juuli 2001. aasta otsus 2002/271/EÜ EÜ asutamislepingu artikli 81 ja EMP lepingu artikli 53 kohase menetluse kohta – asi COMP/E-1/36.490 – grafiitelektröödid (EÜT 2002, L 100, lk 1).

¹³ Komisjoni 8. detsembri 1999. aasta otsus 2003/382/EÜ EÜ asutamislepingu artikli 81 kohase menetluse kohta (asi IV/E-1/35.860-B – õmblusteta terastorud) (EÜT 2003, L 140, lk 1).

¹⁴ EÜT 1998, C 9, lk 3.

¹⁵ Kõnealune 1996. aasta koostööteatis asendati 2002. aastal komisjoni teatisega, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 2002, C 45, lk 3).

1. Kohtupraktika EÜ artikli 81 valdkonnas

a) *Materiaalne kohaldamisala*

Kohtuasjas T-313/02: Meca-Medina ja Majcen v. komisjon tehtud 30. septembri 2004. aasta otsuses (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-519/04 P) oli esimese astme kohtul võimalus kohaldada majandustegevuse mõistet spordi valdkonnas. Esimese astme kohus kinnitas komisjoni otsust, millega jäeti rahuldamata kahe professionaalse pikamaaajuja esitatud kaebus. Need kaks sportlast, kes said olümpialiikumise antidopingu koodeksi alusel võistluskeelu pärast positiivset nandrolooniproovi, väitsid komisjonile, et Rahvusvahelise Olümpiakomitee antidopingu reeglid on vastuolus ühenduse konkurentsieeskirjade ja teenuste osutamise vabadusega.

Esimese astme kohus märgib, et vastavalt Euroopa Kohtu praktikale kehtib ühenduse õigus spordi suhtes ainult niivõrd, kuivõrd tegemist on majandustegevusega EÜ artikli 2 mõttes. Töötajate ja teenuste vaba liikumist käsitlevad EÜ sätted kehtivad selliste spordi valdkonnas vastuvõetud reeglite suhtes, mis puudutavad spordiga kaasneda võivat majanduslikku aspekti. Sellega on tegemist näiteks reeglite puhul, mis näevad ette tasu maksmise professionaalsete mängijate üleminekul ühest klubist teise (üleminekuklauslid) või mis piiravad teiste liikmesriikide kodanikest professionaalsete mängijate arvu, keda klubid võivad võistlusel kasutada. Kuid ühenduse õiguse reguleerimisalasse ei kuulu majandustegevusega mitteseotud puhtsportlikud reeglid, nagu rahvusmeeskondade koosseisu käsitlevad reeglid ja „mängureeglid”, mis määravad kindlaks näiteks mängu kestuse või mängijate arvu.

Olles märkinud, et EÜ artiklit 39 ja sellele järgnevaid artikleid ning EÜ artiklit 49 ja sellele järgnevaid artikleid käsitlevates kohtuasjades ei võtnud Euroopa Kohus seisukohta asutamislepingu konkurentsistatete kehtivuse osas spordireeglite suhtes, otsustas esimese astme kohus, et töötajate ja teenuste vaba liikumise valdkonnas sõnastatud põhimõtted kehtivad samamoodi ka EÜ asutamislepingu konkurentsistatete puhul. Järelikult ei kuulu puhtsportlikud reeglid töötajate ja teenuste vaba liikumist käsitlevate sätete ega ka konkurentsistatete reguleerimisalasse.

b) *Konkurentsimenetlus*

– **Juurdepääs toimikule**

Nüüdseks on ühenduse õiguses selgelt tunnustatud reegel, et ettevõtjal, kelle suhtes viiakse läbi uurimismenetlus EÜ artiklite 81 ja 82 alusel, peab olema juurdepääs komisjoni toimikule. Selle aluseks on poolte võrdsuse põhimõte ja järelikult on see kaitseõiguse teostamise seisukohalt oluline reegel. Reegel hõlmab siiski ka mõningaid piiranguid, mille eesmärk on kaitsta komisjoni otsustusprotsessi ja kolmandate isikute õigustatud huve.

Esimese astme kohus märkis eespool viidatud kohtuotsuses Tokai Carbon jt v. komisjon kõigepealt, et võimaldamaks asjaomastel ettevõtjatel end kaitsta neile vastuväiteteatises esitatud etteheidete vastu, peab komisjon tegema neile kättesaadavaks kogu uurimistoimiku, välja arvatud teiste ettevõtjate ärisaladust või muud konfidentsiaalset informatsiooni sisaldavad dokumendid ja komisjoni sisedokumendid. Viimatinimetatud dokumentide puhul õigustab juurdepääsupiirangut vajadus tagada komisjoni nõuetekohane toimimine

asutamislepingu konkurentsivõime rikkumise käsitlemisel; sisedokumendid avalikustatakse nii ühenduse kohtus kui ka komisjoni haldusmenetluses vaid juhul, kui seda nõuavad erandlikud asjaolud, ning kaalukate tõendite alusel, mida peab esitama huvitatud pool.

– Vastuväiteteatise ulatus

Vastuväiteteatise funktsioon on täpselt määratletud: see peab võimaldama asjaosalisel teada saada, millist käitumist komisjon talle ette heidab, ja teostada oma kaitseõigust. See nõue on täidetud, kui lõppotsuses ei panda asjaosalisele süüks teistsuguseid rikkumisi kui vastuväiteteatises ja kui lõppotsus ei põhine muudel asjaoludel kui need, mille kohta asjaosaline on saanud esitada oma seisukoha.

8. juuli 2004. aasta otsuses kohtuasjas T-44/00: Mannesmannröhren-Werke v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-411/04 P) märkis esimese astme kohus, et vastuväiteteatise ja lõppotsuse vahelise lahknevuse korral on kaitseõigust rikutud vaid juhul, kui lõppotsuses sisalduvat etteheidet ei ole vastuväiteteatises kajastatud piisavalt, et adressaadid saaksid ennast kaitsta. Vastuväiteteatise puhul piirdub komisjoni kohustus etteheidete äramärgimisega, samuti aluseks võetavate faktide ja neile antava hinnangu selge esitamisega, et vastuväiteteatise adressaadid saaksid ennast kaitsta. Sellega seoses märgib esimese astme kohus, et vastuväiteteatises esitatud faktide õiguslik hinnang saab olla ainult esialgne ning komisjoni hilisemat otsust ei saa tühistada pelgalt sel alusel, et neist faktidest tuletatud lõplikud järeldused ei ole esialgse hinnanguga täpselt vastavuses. Komisjon peab vastuväiteteatise adressaadid ära kuulama ja võtma arvesse nende märkusi, mis on esitatud vastuseks vastuväiteteatisele, muutes vajadusel oma analüüsi spetsiaalselt selleks, et tagada nende kaitseõigus.

– Haldusmenetluse käigus faktide otsesõnalise tunnistamise tagajärjed

Kui konkurentsieeskirjade rikkumises süüdistatav ettevõtja fakte otsesõnaliselt ei tunnista, peab faktid tuvastama komisjon ning ettevõtjal on õigus kasutada võistleva menetluse raames kõiki kaitsevahendeid, mida ta vajalikuks peab. Teistsugune on aga olukord faktide *otsesõnalise, selge ja täpse tunnistamise korral* asjaomase ettevõtja poolt – kui ettevõtja on haldusmenetluse käigus selgesõnaliselt tunnistanud fakte, mida komisjon talle vastuväiteteatises ette heidab, tuleb neid fakte pidada tuvastatuks ja ettevõtja ei saa neid esimese astme kohtus toimuva võistleva menetluse käigus enam põhimõtteliselt vaidlustada (eespool viidatud kohtuotsus Tokai Carbon jt v. komisjon, punkt 108). Neist kriteeriumidest lähtudes otsustas esimese astme kohus, et selliseks tunnistamiseks ei saa pidada järeldust, mille komisjon on teinud rea asjaolude põhjal, nagu asjaomase ettevõtja käitumine komisjoni suhtes haldusmenetluse ajal ja tema üldist laadi nõustuvad avaldused (nimetatud otsus, punkt 109).

Selles otsuses täpsustas esimese astme kohus 2003. aastal „lusiini” kohtuasjas antud hinnangut, et faktilisi asjaolusid, mille põhjal komisjon määras kindlaks trahvisumma, ei saa esimese astme kohtus enam vaidlustada, kui hageja on neid haldusmenetluses otsesõnaliselt tunnistanud (9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-224/00: Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komisjon, EKL 2003, lk II-2597 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-397/03 P), kommenteeritud 2003. aasta aruandes).

– Absoluutse vaikimisõiguse mittetunnustamine

Korduvalt on üles kerkinud küsimus, kas määruse nr 17¹⁶ artikli 11 lõike 5 alusel vastuvõetud otsuste adressaadiks olevatel ettevõtjatel, kellelt nõutakse teatavat informatsiooni, on absoluutne õigus vaikida. Euroopa Kohus (18. oktoobri 1989. aasta otsus kohtuasjas 374/87: Orkem v. komisjon, EKL 1989, lk 3283, ning 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P – C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt v. komisjon, EKL 2002, lk I-8375) ja esimese astme kohus (20. veebruari 2001. aasta otsus kohtuasjas T-112/98: Mannesmannröhren-Werke v. komisjon, EKL 2001, lk II-729) on järjepidevalt leidnud, et sellise õiguse tunnustamine läheks ettevõtjate kaitseõiguse tagamiseks vajalikust kaugemale ja takistaks põhjendamatult komisjonil jälgida konkurentsieeskirjadest kinnipidamist ühisturul ning et õigust vaikida saab tunnustada vaid juhul, kui asjaomast ettevõtjat kohustatakse andma vastuseid, millega ta võtaks omaks õigusrikkumise, mida komisjon peab tõendama. Alati on jõutud järeldusele, et määruse nr 17 artikli 11 kasuliku toime säilitamiseks on komisjonil õigus nõuda ettevõtjalt vajalikku informatsiooni neile teada olevate faktide kohta ja vajaduse korral nõuda neilt nende valduses olevaid sellekohaseid dokumente, seda ka juhul, kui nende dokumentide abil saab tõendada konkurentsivastast käitumist. Nimetatud otsustest nähtub, et komisjoni õigus nõuda informatsiooni ei ole vastuolus inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõigetega 1 ja 2.

Hagejad ei jätnud siiski viitamata Euroopa Inimõiguste Kohtu otsustele,¹⁷ et kallutada ühenduse kohtupraktikat arenema neile kasulikus suunas. Kuid esimese astme kohus keeldus seda suunda võtmast, rõhutades oma eespool mainitud otsuses Tokai Carbon jt v. komisjon, et komisjoni õigus nõuda informatsiooni ei ole vastuolus inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõigetega 1 ja 2 ega Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga.

Esimese astme kohus märkis, et kohustus vastata komisjoni esitatud puhtfaktilistele küsimustele ja kohustus esitada komisjoni nõutud olemasolevaid dokumente ei ole vastuolus kaitseõiguse tagamise aluspõhimõttega ega õigusega asja õiglasele menetlemisele, mis konkurentsioiguse valdkonnas tagavad inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 6 ettenähtud kaitsega võrdväärse kaitse. Miski ei takista infonõude adressaadil hiljem haldusmenetluse käigus või ühenduse kohtus tõendamast, et tema esitatud vastustes või dokumentides kajastatud faktidel on teistsugune tähendus, kui komisjon arvab.

¹⁶ Nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määrus nr 17: esimene määrus EÜ artiklite 81 ja 82 rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204).

¹⁷ 25. veebruari 1993. aasta otsus Funke kohtuasjas (A-seeria nr 256/A, punkt 44a), 17. detsembri 1996. aasta otsus kohtuasjas Saunders v. Ühendkuningriik (EIÕK lahendite kogumik 1996-VI, lk 2044) ja 3. mai 2001. aasta otsus kohtuasjas J.B. v. Šveits (EIÕK lahendite kogumikus veel avaldamata).

– Mõistlik tähtaeg

Haldusmenetluse läbiviimise mõistliku tähtaja järgimine konkurentsipoliitika valdkonnas on ühenduse õiguse üldpõhimõte, millest kinnipidamise tagab ühenduse kohus (esimese astme kohtu 22. oktoobri 1997. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-213/95 ja T-18/96: SCK ja FNK v. komisjon, EKL 1997, lk II-1739).

13. jaanuari 2004. aasta otsuses kohtuasjas T-67/01: JCB Service v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-167/04 P) oli esimese astme kohtul võimalus meenutada, et kõnealuse põhimõtte rikkumine tingib haldusmenetluse lõppedes komisjoni vastuvõetud otsuse õigusvastasuse vaid juhul, kui tõendatakse, et sellega kaasnes ka asjaomase ettevõtja kaitseõiguse rikkumine. Selles kohtuasjas otsustas esimese astme kohus, et kuigi komisjon ilmselgelt rikkus oma kohustust järgida EÜ artikli 81 lõike 3 alusel esitatud eranditaotluse menetlemise mõistlikku tähtaega, lükates eranditaotluse tagasi 27 aastat pärast 1973. aastal toimunud kokkuleppeteatamist, ei mõjutanud see rikkumine kuidagi eranditaotluse tagasilükkamise õiguspärasust.

Kokkuleppeteatanud ettevõtja konkurendi esitatud kaebuse uurimise nelja-aastast tähtaega ei pea esimese astme kohus liiga pikaks, võttes arvesse mitut liikmesriiki puudutava ja viie õigusrikkumisega seotud asja keerukust ning vajadust koostada teine vastuväiteteatis.

c) EÜ artikli 81 rikkumise tõendamine

EÜ artikli 81 rikkumise aluseks olevad faktid tuleb tõendada komisjonil (Euroopa Kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-49/92 P: komisjon v. Anic Participazioni, EKL 1999, lk I-4125, punkt 86). Muu hulgas peab komisjon tõendama karistatava rikkumise kestuse. „Õmblusteta terastorude” kohtuasja hagejate vastuväited on aidanud selgitada aspekte, mis seonduvad esiteks tõendatuse astmega ja teiseks tõendamiskoormusega esimese astme kohtus, kui ettevõtjad, kellele on määratud karistus, vaidlustavad komisjoni väited.

Selles asjas ei esitanud komisjon tõendeid rikkumise kogu kestuse kohta. Rikkumise kestuse kindlaksmääramisel leidis komisjon, et kuigi Euroopa-Jaapani klubi moodustati 1977. aastal, tuleb rikkumise alguseks pidada 1990. aastat, kuna aastatel 1977–1990 kehtisid Euroopa Ühenduse ja Jaapani vahel sõlmitud kokkulepped ekspordi piiramiseks.

Esimese astme kohus märkis, et ükski pool ei seadnud kahtluse alla komisjoni seisukohta: piiramiskokkulepete tõttu mitte arvestada rikkumist alates 1977. aastast. Rikkumise algust käsitlevaid vastuväiteid lahendades märkis esimese astme kohus, et

piiramiskokkulepete väidetav lõppemine on otsustav kriteerium hindamisel, kas rikkumist tuleks arvestada alates 1990. aastast. Sellega seoses meenutas esimese astme kohus, et põhimõtteliselt peab neid väiteid tõendama hageja. Kuid esimese astme kohus tõdes, et konkreetseid asjaolusid arvestades peab rahvusvaheliste piiramiskokkulepete lõpukuupäeva tõendama komisjon. Olles märkinud, et „komisjoni seletamatu suutmatus esitada tõendeid asjaolu kohta, mis teda otseselt puudutab, ei võimalda esimese astme kohtul teha asjatundlikku otsust kõnealuste kokkulepete lõpukuupäeva kohta,” sedastas esimese astme kohus, et neid tõendeid ei ole esitatud.

Kuna komisjon tõendeid ei esitanud ja Jaapani ettevõtjad esitasid tõendeid selle kohta, et vähemalt Jaapani puhul kehtisid kõnealused rahvusvahelised kokkulepped kuni 31. detsembrini 1990, otsustas esimese astme kohus, et need kokkulepped olid jõus kuni 1990. aasta lõpuni. Vaidlustatud otsus tühistati selles osas ja trahvisummat vähendati vastavalt.

Jaapani ettevõtjad vaidlustasid ka kuupäeva, millest alates loeti neile etteheidetav rikkumine lõppenuks. Komisjoni esitatud tõendite põhjal otsustas esimese astme kohus, et Jaapani ettevõtjate suhtes ei ole rikkumise olemasolu pärast 1. juulit 1994 tõendatud ning sellepärast tuleb rikkumise kestust vähendada kuue kuu võrra, lisaks eespool märgitud aasta võrra vähendamisele. Seetõttu tühistas esimese astme kohus vaidlustatud otsuse selles osas, milles käsitleti 1. jaanuarile 1991 eelnenud rikkumist, ja Jaapani ettevõtjate puhul ka selles osas, milles käsitleti 30. juunile 1994 järgnenud rikkumist, ning ettevõtjatele määratud trahve vähendati vastavalt (8. juuli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00: JFE Engineering jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasjad C-403/04 P ja C-405/04 P).

d) *Trahvid*

Määruse nr 17 artikli 15¹⁸ kohaselt võib komisjon, kui ta on tuvastanud EÜ artikli 81 või EÜ artikli 82 rikkumise, nõuda oma otsusega asjaomastelt ettevõtjatelt sellise rikkumise lõpetamist ja määrata neile trahve. Trahvisumma, mis iga rikkumises osalenud ettevõtja puhul võib olla kuni 10% rikkumist tuvastavale otsusele eelnenud majandusaasta kogukäibest, määratakse kindlaks rikkumise raskust ja kestust arvestades.

¹⁸ Määrust nr 17 asendava nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1) artikkel 23 on identne määruse nr 17 artikliga 15.

– Suunised

Suuniste kohta märgib esimese astme kohus kõigepealt, nagu ta on juba sedastanud „linnakütte”¹⁹, „lüsiini”²⁰ ja „FETTSCA”²¹ kohtuasjades tehtud otsustes, et suunistele saab komisjoni vastu tugineda. Seega peab komisjon järgima reegleid, mida ta ise on nendes suunistes enda jaoks kehtestanud (eespool viidatud 8. juuli 2004. aasta otsus Mannesmannröhren-Werke v. komisjon, punktid 212 ja 231), kui ta ei esita otsesõnalisi põhjusi, mis õigustavad suunistest kõrvalekaldumist konkreetsel juhul (eespool viidatud otsus Tokai Carbon jt v. komisjon, punkt 352). Järelikult on ettevõtjatel õigus ühenduste kohtus tugineda väitele, et suuniseid on vääralt kohaldatud.

Veel on esimese astme kohus suuniste konkreetsete sätete puhul täpsustanud trahvisumma kindlaksmääramiseks ettenähtud kriteeriumide kohaldamist rikkumise raskust ja kestust arvestades.

Rikkumise raskus

„Grafiitelektroodide” kohtuasja aluseks olevas otsuses tuvastas komisjon „väga raske” rikkumise, arvestades rikkumise laadi, selle tegelikku mõju grafiitelektroodide turule Euroopa Majanduspiirkonnas ja asjaomase geograafilise turu suurus. Esimese astme kohus kinnitas komisjoni seisukohta. Kohus leidis eelkõige, et arvestades asjaolu, et kartellikokkuleppe eesmärk oli turgude jagamine maailma tasandil, ei teinud komisjon ilmselget kaalutlusviga, kui ta valis lähtesummaks asjaomase toote ülemaailmse müügikäibe, sest see käive võimaldab arvesse võtta „rikkujate tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada olulist kahju muudele turuosalistele, eeskätt tarbijatele” suuniste punkti 1A neljanda taande mõttes.²²

¹⁹ 20. märtsi 2002. aasta otsused kohtuasjades T-9/99: HFB jt v. komisjon, EKL 2002, lk II-1487 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-202/02 P); T-15/99: Brugg Rohrsysteme v. komisjon, EKL 2002, lk II-1613 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-207/02 P); T-16/99, Lögstör Rör v. komisjon, EKL 2002, lk II-1633 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-208/02 P); T-17/99: KE KELIT v. komisjon, EKL 2002, lk II-1647 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-205/02 P); T-21/99: Dansk Rørindustri v. komisjon, EKL 2002, lk II-1681 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-189/02 P); T-23/99: LR AF 1998 v. komisjon, EKL 2002, lk II-1705 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-206/02 P); T-28/99: Sigma Technologie v. komisjon, EKL 2002, lk II-1845 ning T-31/99: ABB Asea Brown Boveri v. komisjon, EKL 2002, lk II-1881 (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-213/02 P); neid kohtuotsuseid on kommenteeritud 2002. aasta aruandes.

²⁰ 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-224/00: Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-397/03 P); „Lysine” kohtuasjas tehtud otsuseid on kommenteeritud 2003. aasta aruandes.

²¹ 19. märtsi 2003. aasta otsus kohtuasjas T-213/00: CMA CGM jt v. komisjon, EKL 2003, lk II-913, mis käsitleb FETTSCA kokkulepet; seda otsust on kommenteeritud 2003. aasta aruandes.

²² Suuniste punktis 1A on märgitud, et „rikkumise raskuse hindamisel tuleb arvesse võtta selle laadi, tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta, ja asjakohase geograafilise turu suurus”. Veel nähtub sellest punktist, et „mõnel juhul võib osutuda vajalikuks kasutada kõigis kolmes [raskus]kategorias kindlaksmääratud summade puhul kaalutegureid, et võtta arvesse konkreetse juhtumi kaalu ja seega iga ettevõtja rikkumise tegelikku mõju konkurentsile”.

Komisjon jagas kolme kategooriasse ka asjassepuutuvad ettevõtjad, lähtudes iga ettevõtja ülemaailmsest käibest asjaomase toote müügil, et võtta arvesse iga ettevõtja tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada olulist kahju konkurentsile ning suuri erinevusi ettevõtjate suurusel. Selle kohta märkis esimese astme kohus, et trahvisumma kindlaksmääramiseks on komisjonil õigus jagada kartelliliikmed mitmesse kategooriasse. Põhimõtteliselt ei saa niisugust kategooriasse jagamist hukka mõista, kuigi selle puhul eiratakse sama kategooria ettevõtjate erinevat suurust. Kuid künnise kindlaksmääramine iga sel viisil määratletud kategooria jaoks peab olema ühtne ja objektiivselt põhjendatud. Kõnealuses asjas leidis kohus, et vaidlustatud otsuses kasutatud diferentseerimismeetodit, mis põhines ettevõtjate käibe ja turuosa arvessevõtmisel, ei kohaldanud komisjon õigesti Tokai Carbon'i ja The Carbide/Graphite Group'i suhtes, kes kuulusid ühte kolmest kõnealusest kategooriast. Oma täielikku pädevust rakendades otsustas esimese astme kohus vaidlusaluse kategooria tühistada ja ettevõtjad ise kategooriasse jaotada. Veel määras ta viimatinimetatud kategooriasse ja kolmandasse kategooriasse kuuluvate ettevõtjate jaoks trahvi lähtesummad.

Kõige tähtsamaks peetavate ettevõtjate puhul lisas komisjon lähtesummale raskuskoefitsiendi. Selle kohta märkis esimese astme kohus, et piisavalt hoiatava trahvi määramise eesmärgil võib komisjon põhimõtteliselt kohaldada lähtesummadele raskuskoefitsienti (esimese astme kohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-31/99: ABB Asea Brown Boveri v. komisjon, EKL 2002, lk II-1881, punktid 165–167; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-213/02 P). Kuid ettevõtjale DSK määratud koefitsiendi (2,5) kohta leidis esimese astme kohus, et see ei vasta proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtetele ning oma täielikku pädevust rakendades määras sellele ettevõtjale kohaldatavaks koefitsiendiks 1,5.

Koefitsiendi kohaldades on komisjonil vabadus trahvisummat suurendada, kuid ta võib ka vähendada lähtesummat, mis tuleneks suuniste rangest kohaldamisest. „Õmblusteta terastorude” asjas tehtud otsuses kinnitas esimese astme kohus, et kuigi rikkumine on tunnistatud „väga raskeks”, on komisjonil õigus määrata lähtesumma (10 miljonit eurot), mis moodustab 50% suunistes selle kategooria rikkumiste jaoks ettenähtud miinimumsummast (20 miljonit eurot), võtmaks arvesse asjaolu, et rikkumisel oli turule vaid piiratud mõju.

Seevastu leidis esimese astme kohus, et trahvisumma määramisel jättis komisjon arvestamata Euroopa tootjate toimepandud teise rikkumise (Suurbritannia turgu käsitlevad lepingud). Sellega rikkus komisjon võrdse kohtlemise põhimõtet, sest erinevaid olukordi käsitleti ühetaoliselt. Et heastada Euroopa tootjate ja Jaapani tootjate ebavõrdset kohtlemist, vähendas esimese astme kohus igale Jaapani tootjale määratud trahvi 10% võrra. Komisjoni vastava nõude puudumisel ei suurendanud esimese astme kohus Euroopa tootjatele määratud trahvi.

Rikkumise kestus

Esimese astme kohus jättis eespool viidatud kohtuotsuses Tokai Carbon jt v. komisjon rahuldamata kõik nõuded, mis käsitlesid rikkumise kestuse põhjal määratud põhisummat.

SGL Carbon pidas suuniseid õigusvastaseks, sest rikkumise kestuse käsitlemisel ei arvestata suunistes rikkumise laadi. SGL Carbon täpsustas, et kartell on oma olemuselt kestev ning et selle kestuse eest ei või karistada samamoodi nagu teiste rikkumiste puhul. Esimese astme

kohus ei nõustunud selle argumendiga, leides, et mõned lühiajalised kartellid põhjustavad väiksemat kahju kui siis, kui nende tegevus oleks toimunud pika aja vältel.

Raskendavad asjaolud

Esimese astme kohus kinnitas eespool viidatud kohtuotsuses Tokai Carbon jt v. komisjon, et komisjon võib põhisummat suurendada esiteks rikkumise jätkumise korral pärast komisjoni juurdlust (eespool viidatud kohtuotsus ABB Asea Brown Boveri v. komisjon, punktid 211–213), teiseks juhtiva rolli korral (eespool viidatud kohtuotsus Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midlands Ingredients v. komisjon, punkt 239) ja kolmandaks katse korral menetlust takistada, mis seisneb selles, et teisi ettevõtjaid hoiatatakse eeloleva juurdluse eest (esimese astme kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-334/94: Sarrió v. komisjon, EKL 1998, lk II-1439, punkt 320).

Kergendavad asjaolud

Esimese astme kohtus ei leidnud kordagi kinnitust väited, et komisjon on jätnud arvesse võtmata kergendavad asjaolud.

– Koostööteatis

Koostööd, mis võimaldab komisjonil kergemini tuvastada rikkumist ja vajadusel sellele lõpp teha, võib üldreeglina kompenseerida trahvi vähendamisega. 1996. aasta koostööteatises on täpsustatud, millistel tingimustel võib seda teha.

Hinnates selle teatise kohaldamist komisjoni poolt, on esimese astme kohus märkinud, et määruse nr 17 kohase infonõude järel komisjonile selliste dokumentide ja informatsiooni vabatahtlikku edastamist, millega tunnistatakse ühenduse konkurentsieeskirjade rikkumises osalemist, tuleb pidada trahvi vähendamist õigustada võivaks vabatahtlikuks koostööks. Vastupidist tõdedes eiras komisjon esimese astme kohtu arvates teatud hagejate koostöö tähtsust (eespool viidatud kohtuotsus Tokai Carbon jt v. komisjon).

Veel tuleb märkida, et esimese astme kohus heitis komisjonile ette äriühingu UCAR koostöö tähtsuse eiramist. See äriühing teatas komisjonile teisteks kartelliliikmeteks olevate ettevõtjate nimed, kartelliliikmete esindajate nimed ja kontaktide varjamiseks kasutatavad koodnimed mitte dokumendi kujul, vaid suuliselt.

Kuigi teatise A-jaotise punktis 3 on ette nähtud vaid „trahvide vähendamine, mida [komisjoniga koostööd tegevad ettevõtjad] oleksid muidu pidanud maksma”, ei nõua see akt, et iga üksik infoelement peaks olema seotud konkurentsioiguse rikkumisega, mida võib karistada eraldi. Kõnealuse teatise alusel kompensatsiooni saamiseks piisab seega, kui koostööd teha tahtva ettevõtja suhtes võidakse rikkumises osalemise tõttu karistust kohaldada, ning trahvi võimalikul vähendamisel eri infoelementide arvessevõtmine sõltub nende kasulikkusest komisjonile rikkumise tuvastamisel ja sellele lõpu tegemisel.

Kuna komisjoni ebalojaalne ametnik saab õigusvastase kartelli liikmeid toetades komisjoni missiooni saboteerida ja võib komisjoni menetlust oluliselt raskendada (näiteks tõendeid

hävitates või nendega manipuleerides, informeerides kartelliliikmeid eelolevast etteteatamata juurdlustest ja avaldades komisjoni väljatöötatud juurdlusstrateegia), tuleb sellisest ametnikust teatamist põhimõtteliselt pidada komisjoni ülesannet – tuvastada ja lõpetada õigusrikkumine – hõlbustavaks. Selline informatsioon on eriti kasulik siis, kui see edastatakse konkurentsivastase käitumise uurimiseks algatatud komisjoni menetluse alguses.

Esimese astme kohus rõhutas eespool viidatud 8. juuli 2004. aasta otsuses Mannesmannröhren-Werke v. komisjon, et selleks, et saada trahvisumma vähendust koostööteatise D-jaotise punkti 2 alusel, peab ettevõtja pärast vastuväiteteatisega tutvumist komisjoni otsesõnaliselt informeerima sellest, et ta ei kavatse faktide paikapidavust vaidlustada. Kui sellist otsesõnalist avaldust ei tehta, ei saa ettevõtja lihtsat passiivsust pidada komisjoni ülesannet hõlbustavaks, kuna komisjon peab oma lõppotsuses kõik faktid ise tõendama, ilma et ta saaks seejuures ettevõtja avaldusele tugineda.

– Põhimõte *non bis in idem*

Nagu esimese astme kohus on juba varemgi kinnitanud (eespool viidatud kohtuotsus Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midlands Ingredients v. komisjon, punkt 85), märkis ta ka kohtuotsuses Tokai Carbon jt v. komisjon, et põhimõte *non bis in idem* – mida on kajastatud samuti inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis protokoll nr 7 artiklis 4 – on ühenduse õiguse üldpõhimõte, mille järgimise tagab kohus. Ühenduse konkurentsioiguse valdkonnas tähendab see põhimõte, et komisjonil on keelatud ettevõtjat uuesti karistada või uurida seoses konkurentsivastase käitumisega, mille eest teda on varem juba karistatud või milles ta on vastutusest vabastatud vastavalt komisjoni varasemale otsusele, mida ei saa enam edasi kaevata.

Siiski tekib küsimus, kas komisjon rikub seda põhimõtet, kui ta karistab ettevõtjaid rikkumise eest, mille eest kolmandate riikide ametiasutused on juba karistuse määranud.

Esimese astme kohus leidis, et põhimõttega *non bis in idem* ei ole vastuolus, kui kumuleeruvad ühenduse ja siseriiklikud karistused, mis on määratud kahe paralleelse, kuid erineva eesmärgiga menetluse tulemusel. Seda põhimõtet ei saa kohaldada juhul, kui komisjoni ja kolmanda riigi läbiviidud menetlustel ja määratud karistustel ei ole samad eesmärgid.

Veel leidis esimese astme kohus, et üldine õigluspõhimõte ei kohusta komisjoni arvestama kolmanda riigi ametiasutuste või kohtute määratud karistusi, mida sama ettevõtja on sama teo eest juba kandnud. Tingimused, millest saab tuletada kohustuse arvestada liikmesriigi ametivõimu määratud karistusi, mida sama ettevõtja on sama teo eest juba kandnud, ei ole täidetud juhul, kui karistuse on määranud kolmanda riigi ametivõimud. Kuna ei tugineta ühelegi konventsioonisättele, mis otseselt paneks komisjonile kohustuse arvestada karistusi, mida on samale ettevõtjale sama teo eest juba määranud kolmanda riigi – näiteks Ühendriikide või Kanada – ametiasutused või kohus, ei ole hagejatel alust kõnealuses asjas heita komisjonile ette selle väidetava kohustuse rikkumist.

Need esimese astme kohtu sõnastatud põhimõtted kinnitavad kohtu varasemaid seisukohti „lusiini“ asjades (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midlands Ingredients v. komisjon, punktid 85–104).

– Täieliku pädevuse rakendamine

Määruse nr 17 artikli 17 kohaselt on esimese astme kohtul EÜ artikli 229 tähenduses täielik pädevus hagide lahendamisel, mis on esitatud otsuste peale, millega komisjon on määranud trahvi, ning esimese astme kohus võib määratud trahvi tühistada, seda vähendada või suurendada.

Esimese astme kohus on oma täielikku pädevust korduvalt rakendanud trahvisumma vähendamiseks, olles tõdenud, et etteheidetava rikkumise teatavad elemendid ei ole leidnud piisavat tõendamist (eespool viidatud kohtuotsus JCB Service v. komisjon, punkt 193) või et komisjon on eiranud suuniseid või koostööteatist (kohtuotsus Tokai Carbon jt v. komisjon).

Eelkõige on täieliku pädevuse rakendamist vaja trahvisumma suurendamisel. Eespool viidatud kohtuotsuses Tokai Carbon jt v. komisjon on esimese astme kohus kasutanud esmakordselt oma pädevust trahvisumma suurendamiseks vahepeelses arvutamistaadiumis. Kuna äriühing Nippon vaidlustas esimese astme kohtus faktid, millega ta oli varem haldusmenetluse käigus nõustunud (tegemist ei olnud siiski otsesõnalise, selge ja täpse tunnistamisega), vähendati varem komisjoni poolt tehtud trahvialandust.

Veel märkis esimese astme kohus, et oma täieliku pädevuse raames võib ta õige trahvisumma hindamisel arvestada informatsiooni, mida komisjoni otsuses ei ole mainitud.

2. Määrus nr 4064/89

Ainus 2004. aastal koondumiste valdkonnas tehtud otsus on kohtuotsus, millega tühistatakse komisjoni otsus Ameerika telekommunikatsiooniettevõtjate WorldCom (praegu MCI) ja Sprint koondumise keelamise kohta.²³

28. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-310/00: MCI v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ei võta siiski seisukohta asja sisu suhtes, sest tühistamise aluseks on komisjoni pädevuse puudumine otsust vastu võtta.

Pooled, kes 10. jaanuaril 2000 ühiselt teatasid koondumisest vastavalt määrusele nr 4064/89²⁴, tegid sama aasta 27. juunil ametliku avalduse teatise tagasivõtmise kohta ja selle kohta, et neil pole enam kavatsust viia koondumine ellu teatistes kirjeldatud vormis. Sellest hoolimata võttis komisjon 28. juunil 2000 vastu otsuse, millega tunnistas koondumise kokkusobimatuks ühisturuga ja EMP lepinguga.

²³ Komisjoni 28. juuni 2000. aasta otsus 2003/790/EÜ, millega tunnistatakse koondumine kokkusobimatuks ühisturuga ja EMP lepinguga (asi COMP/M.1741 – MCI WorldCom v. Sprint) (ELT 2003, L 300, lk 1).

²⁴ Nõukogu 21. detsembri 1989. aasta määrus (EMÜ) nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (EÜT L 395, lk 1, parandused EÜT 1990, L 257, lk 13, tunnistatud kehtetuks nõukogu 20. jaanuari 2004. aasta määrusega (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (ELT L 24, lk 1)).

Esimese astme kohus sedastas, et äriühingute WorldCom ja Sprint 27. juuni 2000. aasta teatis komisjonile ei käsitlenud põhimõttelist loobumist igasugusest mõttest või kavast koonduda, vaid ainult loobumist kavast „teatises esitatud vormis”, s.o vormis, mida nägi ette teatatud ühinemisleping. Nimetatud kahe äriühingu poolt samal kuupäeval Ühendriikides levitatud pressiteated kinnitavad, et sel ajal oli äriühingutel WorldCom ja Sprint veel teatud lootus oma tegevus ühes või teises vormis ühendada. Alles 13. juuli 2000. aasta pressiteates teatasid need ettevõtjad, et on kavandatud koondumisest lõplikult loobunud. Kuid esimese astme kohus lisas, et kahe ettevõtja ühinemiskavast (või selle jätkumisest) ei piisa nendevahelise ühinemislepingu *ipso facto* olemasoluks (või jätkumiseks), mis võiks olla komisjoni otsuse objektiks. Komisjoni pädevuse aluseks ei saa olla poolte puhtsubjektiivsed kavatsused. Nii nagu komisjon ei ole pädev koondumist keelama enne ühinemislepingu sõlmimist, ei ole ta enam pädev niipea, kui sellest lepingust loobutakse, ehkki asjaomased ettevõtjad jätkavad läbirääkimisi lepingu sõlmimiseks muus vormis. Kõnealuses asjas pidanuks komisjon tõdema, et ta ei ole enam pädev otsust vastu võtma.

D. Riigiabi

1. Riigiabi mõiste

a) Teokoosseis

EÜ artikli 87 lõike 1 mõttes²⁵ iseloomustavad riigiabi eelis ja riikliku meetme konkreetsus. Komisjonile on korduvalt ette heidetud asjakohaste kriteeriumide ebaõiget hindamist (16. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-157/01: Danske Busvognmaend v. komisjon, 16. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-274/01: Valmont Nederland v. komisjon, 21. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-36/99: Lenzing v. komisjon ja 1. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-27/02: Kronofrance v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

– Eelis

Riigiabi mõiste hõlmab mitte ainult positiivseid toetusi, nagu subsiidiumid, laenuid või osalus aktsiakapitalis, vaid ka sekkumisi, mis mitmesuguses vormis kergendavad ettevõtja eelarvel tavaliselt lasuvat koormat ning kuigi ei ole tegemist otseses tähenduses subsiidiumidega, on need sama laadi ja samade tagajärgedega.

Esimese astme kohus otsustas eespool viidatud 21. oktoobri 2004. aasta otsuses Lenzing v. komisjon, et kui sotsiaalkindlustusmakseid koguv riigiasutus lubab selliste maksete hilinemist, annab tema käitumine suurtes finantsraskustes olevale ettevõtjale märgatava ärilise eelise, kergendades selle ettevõtja jaoks sotsiaalkindlustusrežiimi tavalisest kohaldamisest tulenevat koormat, ning seda eelist ei kaota täielikult ka talle määratud intressid ja viivised. Kui komisjon järeldas, et riigiasutused käitusid selles asjas samamoodi, nagu võimalik eraõiguslik

²⁵ EÜ artikli 87 lõike 1 kohaselt on ühisturuga kokkusobimatu abi igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav ning teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist soodustav abi, mis mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust ning kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi.

võlausaldaja käitunuks samas olukorras oma võlgnike suhtes, kohaldas komisjon ilmselgelt väärtalt eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumi, mille tõttu vaidlusalune otsus tühistati.

Samuti eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumist lähtudes hindas esimese astme kohus, kas komisjon saanuks põhjendatult järeldada, et Saksa äriühingu Technische Glaswerke Ilmenau võlgade vähendamine avalik-õigusliku asutuse ees, mille ülesandeks on endise Saksa Demokraatliku Vabariigi äriühinguid ümber korraldada („BvS“), on riigiabi iseloomuga. Piiratud kontrolli tulemusel, mida kohus saab selliste keeruliste majanduslike hinnangute suhtes teostada, jõudis esimese astme kohus järeldusele, et komisjon ei teinud ilmselt kaalutusviga, leides, et BvS ei olnud käitunud kui eraõiguslik võlausaldaja tavalistes turutingimustes. Kuna ei nõustunud ühegi õigusliku alusega, jäeti tühistamishagi rahuldamata (8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-198/01: Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-404/04 P).

Eespool viidatud kohtuotsuses Valmont Nederland v. komisjon rakendas esimese astme kohus esmakordselt lahendust, mille valis Euroopa Kohus 24. juuli 2003. aasta otsuses kohtuasjas C-280/00: Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg (EKL 2003, lk I-7747), mille kohaselt avaliku teenuse osutamise eest ettevõtja kasuks võetud riiklik meede ei ole riigiabi, kui on täidetud mitu tingimust²⁶.

Kõnealuses asjas leidis komisjon, et Hollandi omavalitsusüksuse poolt ettevõtjale avaliku parkla rajamiseks antud finantsabi on osaliselt riigiabi, sest see vastab sel ettevõtjal tavaliselt kanda olevatele ärikuludele ning soodustab teda. Kuid komisjon leidis, et finantsabi ülejäänud osast said kasu kolmandad ettevõtjad ning see ei soodustanud hagejat.

Esimese astme kohus tõdes, et ühelt poolt lasub sel ettevõtjal koormis lubada kolmandatel isikutel kasutada oma parklat mitmel viisil ja tasuta vastavalt omavalitsusüksusega nii avalikes kui ka kolmandate isikute huvides sõlmitud lepingule ning teiselt poolt saab parkla rajamiseks antud omavalitsusüksuse osast finantsabist tegelikult kasu Valmont.

Neil asjaoludel otsustas esimese astme kohus, et komisjon ei saanud automaatselt leida, et finantsabi sellest osast sai kasu just Valmont, vaid pidi tema käsutuses oleva informatsiooni põhjal kõigepealt kontrollima, kas finantsabi seda osa võib pidada tegelikult kompensatsiooniks Valmonti kantud koormise eest. Selleks pidi ta kontrollima, kas on täidetud tingimused, mis on ette nähtud eespool viidatud kohtuotsuses Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg. Kuna vaidlustatud otsuses selline kontroll ei kajastunud, tühistati see.²⁷

²⁶ Need tingimused on järgmised: 1) abisaajale ettevõtjale peab olema tegelikult pandud avaliku teenuse osutamise ülesanne ja tema kohustused peavad olema selgelt määratletud; 2) kompensatsiooni arvutamise aluseks olevad parameetrid peavad olema objektiivselt ja läbipaistvalt ette kindlaks määratud, et vältida seda, et kompensatsioon oleks majanduslik eelis, mis soodustaks abisaajat ettevõtjat võrreldes tema konkurentideks olevate ettevõtjatega; 3) kompensatsioon ei või olla suurem kui avaliku teenuse osutamisel kantud kulude täielikuks või osaliseks hüvitamiseks vajalik, arvestades sellega seotud tulusid ja kõnealuste kohustuste täitmisest saadavat mõistlikku kasumit; 4) kui avaliku teenuse osutamise ülesannet täitvat ettevõtjat ei ole valitud riigihankemenetluse käigus, tuleb vajaliku kompensatsiooni tase määrata kindlaks kulude analüüsi põhjal, mida keskmine hästjuhitud ja avaliku teenuse osutamiseks piisavate ressurssidega ettevõtja oleks selliste kohustuste täitmisel kandnud, arvestades sellega seotud tulusid ja kõnealuste kohustuste täitmisest saadavat mõistlikku kasumit.

²⁷ 18. juuli 2001. aasta otsuse tühistamise sellele alusele lisandub sama otsusega tuvastatud EÜ artikli 87 lõike 1 rikkumine, mille komisjon pani toime sellega, et ta tõendusväärtuseta eksperdihinnangu põhjal otsustas, et hagejale müüdi maad turuhinnast odavamalt, milles sisaldus riigiabi element.

Eespool viidatud otsusega *Danske Busvognmaend v. komisjon* tühistas esimese astme kohus komisjoni otsuse, millega tunnistati ühisturuga kokkusobivaks Taani ametiasutuste poolt bussiveoettevõtjale Combis antud abi.

Esimese astme kohus leidis, et sellele ettevõtjale ei olnud pandud avaliku teenindamise kohustust määruse nr 1191/69²⁸ mõttes. Kohus oli seisukohal, et sellisel ettevõtjal nagu Combis – kellele ei ole toimimis-, veo- ega tariifikohustust määratud ühepoolset, kes ei ole kohustatud osutama oma ärihuvide vastaseid tulu mittetoovaid veoteenusi, vaid kes vastupidi on võtnud kohustused endale vabatahtlikult pärast seda, kui ta võitis hankekonkursi, mis ei näinud ette mingeid riiklike subsidiume ning milles tal oli vabadus vastavalt oma majandushuvidele osaleda või mitte, ning kellele makstakse veoteenuste eest hinda, mille ta ise oma pakkumises ette pani ja mis võeti hiljem sõlmitud lepingutesse – ei ole avaliku teenindamise kohustust määruse nr 1191/69 artikli 2 lõike 1 mõttes. Selline ettevõtja ei saa järelikult kõnealuse artikli mõttes kompensatsiooni, nagu arvas komisjon, vaid veolepingutes ettenähtud rahalist tasu.

– Riikliku meetme spetsiifilisus või selektiivsus

Eespool viidatud otsuses *Lenzing v. komisjon* leidis esimese astme kohus, et komisjonil oli õigus, kui ta otsustas, et äriühingu *Sniace* kasuks võetud meede on selektiivne.

Sellela seoses meenutas esimese astme kohus, et üldmeetmed ei kuulu EÜ artikli 87 lõike 1 kohaldamisalasse, kuid esmapilgul ettevõtjatele üldiselt kohaldatavad meetmed võivad siiski olla teatud määral selektiivsed ja seetõttu võib neid pidada teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist soodustavateks meetmeteks. Nii on see eelkõige juhul, kui üldreeglit kohaldaval asutusel on meetme kohaldamisel kaalutusõigus. Kõnealuses asjas sedastas esimese astme kohus, et sotsiaalkindlustusmaksid koguvatel Hispaania asutustel on teatav kaalutluspädevus nii ümberkorraldamis- ja makselepingute sõlmimisel kui ka teatud lepingutingimuste määramisel, nagu maksegraafik, osamaksete summa ja võla tasumise tagamiseks esitatud tagatiste piisavus. Nende asutuste kaalutluspädevuses oli ka selle aktsepteerimine, et asjaomane ettevõtja ei pea kinni lepingutest, ning maksete mittesooritamise talumine paljude aastate jooksul.

Riikliku meetme spetsiifilisus või selektiivsus on üks riigiabi tunnuseid nii EÜ asutamislepingu kui ka ESTÜ asutamislepingu järgi, nagu märgiti 1. juuli 2004. aasta otsuses kohtuasjas T-308/00: *Salzgitter v. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-408/04 P), kus sellega seoses kinnitati, et selline seaduses ettenähtud fiskaalmeetme kasutamise eeltingimus, nagu esines selles asjas, et investeringud tuleb teha liikmesriigi territoriaalselt piiratud vööndisse, on põhimõtteliselt piisav selleks, et leida, et kõnealune meede puudutab kindlaksmääratud ettevõtjate kategooriat. Tuginedes oma hinnangus EFTA Kohtu otsusele²⁹ – mis on küllalt haruldane, et see ära märkida –, rõhutas esimese astme kohus, et selleks, et meedet

²⁸ Nõukogu 26. juuni 1969. aasta määrus (EMÜ) nr 1191/69 raudtee-, maantee- ja siseveetranspordis osutatavate avalike teenuste kontseptsioonist tulenevaid kohustusi puudutavate liikmesriikidepoolsete meetmete kohta (EÜT L 156, lk 1), muudetud nõukogu 20. juuni 1991. aasta määrusega (EMÜ) nr 1893/91 (EÜT L 169, lk 1).

²⁹ EFTA Kohtu 20. mai 1999. aasta otsus kohtuasjas E-6/98: *Norra v. EFTA järelevalveamet*, *Report of EFTA Court*, lk 74.

saaks kvalifitseerida riigiabiks, on oluline, et sellest meetmest kasu saavad ettevõtjad kuuluksid kategooriasse, mille kindlaksmääramiseks kohaldatakse seaduses või tegelikkuses kõnealuse meetmega ettenähtud kriteeriumi.

b) *Suunised*

Kuigi komisjonil on EÜ artikli 87 lõike 3 kohaldamisel ulatuslik kaalutusõigus, mille kasutamine hõlmab ühenduse kontekstis tehtavaid majanduslikke ja sotsiaalseid hinnanguid, seovad komisjoni siiski suunised ja teatised, mida ta riigiabi järelevalve valdkonnas välja annab, kui need ei ole vastuolus asutamislepinguga ning liikmesriigid on nendega nõus. Seega võivad huvitatud isikud neile tugineda ning kohus kontrollib, kas komisjon on vaidlustatud otsust vastu võttes järginud reegleid, mida ta ise on endale kehtestanud.

Esimese astme kohus on korduvalt lahendanud nõudeid tuvastada, et vääralt on kohaldatud ühenduse 1994. ja 2001. aasta suuniseid keskkonnakaitsele antava riigiabi kohta (18. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-176/01: Ferriere Nord v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), mitut valdkonda hõlmavat raamprogrammi piirkondliku abi andmiseks ulatuslikele investeerimisprojektidele³⁰ (eespool viidatud kohtuotsus Kronofrance v. komisjon), suuniseid raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta³¹ (eespool viidatud kohtuotsus Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon), soovitus 96/280/EÜ väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKE) määratluse kohta³² ning teatist, mis käsitleb ühenduse suuniseid väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele antava riigiabi kohta³³ (14. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-137/02: Pollmeier Malchow v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

Esimese astme kohus kinnitas kohtuotsuses Ferriere Nord v. komisjon, et komisjonil oli õigus tunnistada Ferriere Nord'ile antav riigiabi ühisturuga kokkusobimatuks, kuna investering ei vastanud keskkonnategevuse tulemuslikkuse nõudele, mida näevad ette 1994. ja 2001. aasta suunised.

Ka kohtuotsuses Pollmeier Malchow v. komisjon kinnitas esimese astme kohus komisjoni hinnangut, et abisaaja on suurettevõtja ega vasta seega VKE määratluse kriteeriumidele. Esimese astme kohus leidis, et arvestades kõnealuste aktide üldist ülesehitust, järgis komisjon õigesti seisukohta, et tegelikuks abisaajaks ei või olla kontsern, mis on palju tugevam kui VKE.

Kohtuotsuses Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon leidis esimese astme kohus, et raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antavat riigiabi käsitlevaid suuniseid arvestades ei teinud komisjon ilmset kaalutusviga, kui ta keeldus EÜ artikli 87 lõike 3 punkti c kohaselt ühisturuga kokkusobivaks tunnistamast hinnaalandust, võtmata

³⁰ EÜT 1998, C 107, lk 7.

³¹ EÜT 1994, C 368, lk 12.

³² Komisjoni 3. aprilli 1996. aasta soovitus 96/280/EÜ väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKE) määratluse kohta (PME) (EÜT L 107, p. 4).

³³ Komisjoni teatis, mis käsitleb ühenduse suuniseid väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele antava riigiabi kohta (EÜT 1996, C 213, lk 4).

arvesse monopoolse olukorra teket, mis kaasneks hageja kadumisega. Esimese astme kohus rõhutas, et äriühingu päästmiseks ja ümberkorraldamise toetamiseks antud riigiabi õigustamiseks piisab sellest asjaolust vaid siis, kui suunistes toodud üldised tingimused päästmis- ja ümberkorraldusabi andmiseks on täidetud. Esimese astme kohus tõdes, et komisjon ei ole teinud ilmset kaalutlusviga, kui ta leidis, et ümberkorralduskava ei olnud võimeline äriühingu Technische Glaswerke Ilmenau eluvõimelisust taastama, ning otsustas seetõttu õigusliku aluse tagasi lükata.

Seevastu kohtuotsusega *Kronofrance v. komisjon* tühistati komisjoni otsus mitte esitada vastuväiteid Saksamaa poolt Glunz AG-le integreeritud puidutöötlemiskeskuse rajamiseks antud abi kohta. Esimese astme kohus leidis, et komisjon ei ole järginud reegleid, mis on ette nähtud mitut valdkonda hõlmavas raamprogrammis piirkondliku abi andmiseks ulatuslikele investeerimisprojektidele, sest komisjon ei kontrollinud vastavalt raamprogrammis ettenähtule, kas kõnealuse abiga seotud toodete turg on „kahanev”. Komisjoni õigusvea tõttu ei saanud hinnata teatatud abi ühisturuga kokkusobivust kõigi kohaldatavate kriteeriumide põhjal.

c) *Abi tagasinõudmine*

14. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-109/01: *Fleuren Compost v. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) võimaldas esimese astme kohtul meenutada, et abisaajatel ettevõtjatel saab olla õiguspärane ootus abi seaduslikkuse suhtes põhimõtteliselt ainult siis, kui abi andmisel on järgitud EÜ artiklis 88 sätestatud korda, kuid kohtupraktika ei välista võimalust, et abi tagasinõudmise menetluse raames tugineb ebaseadusliku abi saaja tagasinõudmise vaidlustamiseks erandlikele asjaoludele, mille tõttu tal võis olla õiguspärane ootus selle abi seaduslikkuse suhtes.

Kuid esimese astme kohus otsustas, et erandlikele asjaoludele siseriiklike õigusnormide alusel võivad abisaajad tugineda vaid tagasinõudmismenetlustes siseriiklikes kohtutes, kes ainsana on pädevad asjaolusid hindama, vajadusel pärast Euroopa Kohtule tõlgendamist käsitleva eelotsusetaotluse esitamist. Nii otsustades võttis esimese astme kohus selge seisukoha küsimuses, millele seni oli ainult kõhklemisi vastatud (vt selle kohta 1999. aasta aruanne).

Erinevalt kommenteeritud kohtuasja hagejast väitis Salzgitter abi tagasinõudmist vaidlustades mitte seda, et komisjon oleks rikkunud õiguspärase ootuse põhimõtet, vaid seda, et komisjon rikkus õiguskindluse põhimõtet. Esimese astme kohus leidis, et selles asjas on õiguskindluse põhimõtte rikkumise tõttu põhjendatud tühistada komisjoni otsuse³⁴ need sätted, millega kohustatakse Saksamaa Liitvabariiki nõudma abi tagasi Salzgitter AG nime alla koondunud ettevõtjalt.

Kohtuotsuses Salzgitter v. komisjon otsustas esimese astme kohus, et õiguskindluse põhimõtte rikkumisele tuginemise võimalus ei ole piiratud tingimustega, mis võimaldavad

³⁴ Komisjoni 28. juuni 2000. aasta otsus 2000/797/ESTÜ riigiabi kohta, mida Saksamaa Liitvabariik andis Salzgitter AG-le, Preussag Stahl AG-le ja kontserni kuuluvatele terasetööstuses tegutsevatele tütarettevõtjatele, kelle praegune ühine nimi on „Salzgitter AG – Stahl und Technologie” (SAG) (EÜT L 323, lk 5).

tugineda õiguspärasele ootusele abi seaduslikkuse suhtes. Sellepärast võib teraseettevõtja, kes sai riigiabi, millest komisjonile ei teatatud, abi tagastamist nõudva komisjoni otsuse vaidlustamiseks tugineda õiguskindlusele, samas kui on välistatud võimalus, et abisaajal võiks muidu kui ainult erandjuhul olla õiguspärane ootus riigiabi eelkontrolli korda rikkudes antud abi seaduslikkuse suhtes.

Esimese astme kohus leidis, et ebaseaduslikku abi saanud teraseettevõtjal on õigus abi tagastamist nõudva komisjoni otsuse õiguspärasuse vaidlustamiseks tugineda õiguskindluse põhimõttele, kui abi saamise ajal oli komisjoni süül tekkinud kõnealuse abi õigusliku režiimi osas ebakindluse ja ebaselguse olukord, mis kumuleerus komisjoni reaktsiooni kauaaegse puudumise tõttu, kuigi komisjon abist teadis ning tekitas oma hoolsuskohustuse rikkumise tõttu kahemõttelise olukorra, mille komisjon oleks pidanud lahendama enne meetmete võtmist abi tagastamise nõudmiseks.

2. Menetlusküsimused

Selgitatud on asjassepuutuvate isikute õiguste ulatust riigiabi ametlikus uurimis-menetluses. Esimese astme kohtu praktikas tehakse selget vahet ühelt poolt abi andvate liikmesriikide ja teiselt poolt asjassepuutuvate isikute vahel. Kui esimestel on täielikult kõik kaitseõigused, siis teistel on ainult õigus esitada oma selgitusi.

Esiteks tuleb märkida, et komisjoni vastu algatatud kohtuasjas väitis terase-, mehhaanika- ja metallurgiaspektori ettevõtja Ferriere Nord, et komisjon on rikkunud tema kaitseõigust, algatades ametliku uurimismenetluse keskkonnakaitsele antavat riigiabi käsitlevate 1994. aasta ühenduse suuniste³⁵ alusel, samas kui otsus võeti vastu 2001. aasta suuniste³⁶ alusel, ilma et Itaalia Vabariigil ega tal endal oleks palutud uute suunistega seoses oma selgitusi esitada. Esimese astme kohus täpsustas otsuses Ferriere Nord v. komisjon, et selle väite kontrollimisel tuleb lähtuda mitte kaitseõigusest, mis riigiabimenetlustes on ainult liikmesriikidel, vaid EÜ artikli 88 lõike 2 kohasest „asjassepuutuvate isikute” õigusest anda selgitusi nimetatud sättes ettenähtud menetlusstaadiumis. Kohus märkis, et komisjon ei saanud asjassepuutuvate isikute menetlusõigusi rikkumata tugineda oma otsuses 2001. aasta suunistega kehtestatud uutele põhimõtetele, palumata neilt selle kohta selgitusi. Kuid esimese astme kohus tõdes, et põhjuste osas, millele komisjon tugines riigiabi ühisturuga kokkusobimatuks tunnistades, on mõlemate suuniste seisukohad peaaegu identsed; kohus järeldas sellest, et uut konsulteerimist asjassepuutuvate isikutega ei olnud vaja.

Teiseks on üles kerkinud küsimus, kas abisaaja ettevõtja puhul tuleks tunnustada laiemaid tagatiseid kui üksnes õigust menetluse algatamise järel märkusi esitada, mis on kõigile EÜ asutamislepingu artikli 88 lõike 2 mõttes asjassepuutuvatele isikutele antud õigus. Esimese astme kohtu vastus otsustes Fleuren Compost v. komisjon ja Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon on ühemõtteline: „Ükski riigiabi uurimismenetluse säte ei anna abisaajale teiste asjassepuutuvate isikute hulgas erilist rolli.” Esimese astme kohus

³⁵ EÜT 1994, C 72, lk 3.

³⁶ Ühenduse suunised keskkonnakaitsele antava riigiabi kohta (EÜT 2001, C 37, lk 3).

meenutas, et riigiabi uurimismenetlust ei viida läbi abisaaja „vastu”, millisel juhul võiks ta nõuda sama ulatuslikke õigusi nagu kaitseõigused.

Kuna muud asjassepuutuvad isikud peale asjaomase liikmesriigi ei saa komisjoni suhtes kasutada õigust võitlevale menetlusele, lükkas esimese astme kohus hagejate kaebused tagasi, sealhulgas Technische Glaswerke Ilmenau väite, et talle oleks pidanud andma juurdepääsu haldusmenetluse toimiku mittekonfidentsiaalsele osale või et komisjon oleks pidanud talle edastama tema konkurendi esitatud märkused või vastused komisjoni küsimustele.

Itaalia Vabariigi poolt Ferriere Nord'ile anda kavatsetava abi ühisturuga kokkusobimatuks tunnistava komisjoni otsuse tühistamiseks esitatud hagi heitis Ferriere Nord komisjonile ette, et too ei palunud ei hagejal ega ka Itaalia Vabariigil esitada dokumente investeringu keskkonnanäesmärgi kohta, kuid sedastas hiljem oma otsuses, et ühtki sellekohast dokumenti ei esitatud. Esimese astme kohus otsustas kohtuotsuses Ferriere Nord v. komisjon, et õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte tähendab seda, et riigiabi uurimismenetluse käigus peab komisjon arvestama õiguspäraseid ootusi, mida ametliku menetluse algatamise otsuses märgitu on tekitanud, ega või lõppotsust põhistada tõendite puudumisega, mille esitamise kohustusest ei olnud asjassepuutuvad isikud otsuses märgitu alusel teadlikud. Kõnealuses asjas jäeti sellekohane nõue siiski rahuldamata, kuna menetluse algatamise otsuses märgitu oli piisavalt selge ja täpne.³⁷

E. Kaubanduse kaitsemeetmed

Ainsa antidumpingualase lahendina tuleb ära märkida 28. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-35/01: Shanghai Teraoka Electronic v. nõukogu (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), millega jäeti rahuldamata hagi elektrooniliste kaalude impordi suhtes lõplikud dumpinguvastased tollimaksud kehtestanud määruse³⁸ tühistamiseks, kuid lugeja tähelepanu juhitakse 14. detsembri 2004. aasta otsusele kohtuasjas T-317/02: Fédération des industries condimentaires de France (FICF) jt v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

Lahendades esimest korda küsimust komisjoni otsuse õiguspärasusest, millega jäeti rahuldamata kaubandustakistusi käsitleva nõukogu määruse³⁹ alusel esitatud kaebus,

³⁷ Vt selle kohta ka eespool viidatud kohtuotsus Pollmeier Malchow v. komisjon, punkt 76.

³⁸ Nõukogu 27. novembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 2605/2000, millega kehtestatakse teatavate Hiina Rahvavabariigist, Korea Vabariigist ja Taiwanist pärinevate elektrooniliste kaalude impordi suhtes lõplikud dumpinguvastased tollimaksud (EÜT L 301, lk 42).

³⁹ Nõukogu 22. detsembri 1994. aasta määrus (EÜ) nr 3286/94, millega kehtestatakse ühenduse meetmed ühise kaubanduspoliitika vallas, et tagada rahvusvahelistest kaubanduseeskirjadest, eeskätt Maailma Kaubandusorganisatsiooni egiidi all kehtestatud eeskirjadest tulenevate ühenduse õiguste kasutamine (EÜT L 349, lk 71).

täpsustas esimese astme kohus tingimusi, mille esinemisel on õigustatud ühenduse sekkumine kaubandustakistuste puhul.

Nimetatud asjas esitas FICF – kuhu on ühinenud tähtsamad Prantsuse sinepitootjad – 2001. aasta juunikuus kaebuse tagajärgede peale, mis tulenesid meetmetest, mida Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) vaidluste lahendamise organ lubas Ameerika Ühendriikidel võtta⁴⁰ ja mille hulka kuulus eelkõige 100%-lise täiendava tollimaksu kehtestamine teatavatele Euroopa Ühenduse liikmesriikidest pärit toodetele, sealhulgas „valmissinepile”.

Oma kaebuses heitis FICF ette Ameerika vastumeetmete selektiivsust, sest neid kohaldati ainult teatavatele liikmesriikidele ja mitte Euroopa Ühendusele tervikuna. Veel oli kaebuses märgitud, et Ühendriikide loodud kaubandustakistus mõjub kahjulikult FICF liikmeteks olevate ettevõtjate toodetud sinepi ekspordile ning et ühenduse huvides tuleks rahvusvaheliste kaubandusreeglite alusel algatada menetlus Ühendriikide võetud meetmete vastu.

Kaubandustakistusi käsitleva määruse alusel algatas komisjon uurimismenetluse, kuhu hiljem kaasati veel kolm kutseorganisatsiooni – rasvamaksa-, rokfoori- ja šalotitootjate organisatsioonid. Menetlus lõpetati 2002. aastal ning komisjon otsustas, et konkreetseid samme ühenduse huvides ei ole vaja astuda, sest valikuline loobumine kontsessioonidest Ühendriikide poolt ei tekita kaubandust kahjustavaid mõjusid nimetatud määruse mõttes.

FICF ja teised asjassepuutuvad organisatsioonid pöördusid esimese astme kohtusse nõudega tühistada Ameerika vastumeetmetele mittereageerimist käsitlev komisjoni otsus, kuid esimese astme kohus kinnitas seda otsust.

Kõigepealt märkis esimese astme kohus, et kaubandustakistusi käsitleva määruse kohaselt võib rahvusvaheliste kaubandusreeglite alusel astuda ühendus samme kolmanda riigi loodud kaubandustakistuse vastu, kui on täidetud kolm tingimust: kaubandustakistuse olemasolu, sellest tulenevad kaubandust kahjustavad mõjud ning vajadus astuda samme ühenduse huvides.

Seejärel leidis esimese astme kohus, et komisjon on õigesti võtnud arvesse kõiki kaubandustakistuse mõistesse kuuluvaid elemente. Kaubandust kahjustavate mõjude kohta märkis esimese astme kohus, et võrreldes teistest ühenduse liikmesriikidest pärit valmissinepi ekspordiga Ühendriikidesse oli Suurbritanniast pärit valmissinepi väärtuselise ja koguselise osakaalu suurenemine 1996.–1998. ja 2000. aasta ekspordis üliväike. Isegi kui eeldada, et

⁴⁰ Aastatel 1981–1996 võttis Euroopa Liidu Nõukogu vastu mitu hormonaalse toimega ainete loomasöödas kasutamist keelavat direktiivi, et tagada inimeste tervise kaitse. 1998. aasta jaanuaris tunnistas WTO apellatsioonikogu Ühendriikide esitatud kaebuse järel need ühenduse õigusnormid WTO reeglitega vastuolus olevaks. Kuna ühenduse õigusnorme ei korrigeeritud, lubati 1999. aasta juulis Ühendriikidel võtta vastumeetmeid, eelkõige kehtestades teatavatele Euroopa Ühendusest pärit toodetele täiendava 100%lise tollimaksu.

muude liikmesriikide kui Suurbritannia eksportijad oleksid sellest suurenemisest kasu saanud, kui Ameerika vastumeetmed oleksid laienenud ka Suurbritanniast pärit valmissinepile – mida hagejad ei ole tõendanud –, ei oleks need eksportijad saanud kasutada suuremaid ekspordivõimalusi.

Lõpuks meenutas esimese astme kohus, et ühenduse huvi hindamisel tuleb tasakaalustada erinevate asjaosaliste huvid ja ühenduse üldised huvid. Uurimismenetlus ei välistanud ühenduse pikaajalist huvi astuda samme tulevikus, kuid komisjon lõpetas menetluse ühenduse konkreetse huvi puudumise tõttu astuda samme kaubandustakistuse vastu, millel puuduvad kaubandust kahjustavad mõjud kaubandustakistusi käsitleva määruse mõttes. Esimese astme kohus leidis, et kaebaja ei saa sundida ühendust astuma põhimõttelisi samme üldistes huvides, kui vähemalt tema ise ei ole kannatanud kaubandust kahjustavate mõjude käes kaubandustakistusi käsitleva määruse mõttes. Seega vastupidiselt Prantsuse tootjate väitele ei ole komisjon ajanud segi ühenduse ja FICF huve. Esimese astme kohus märkis, et kuigi vaidlustatud otsuses ei ole muid asjassepuutuvaid isikuid peale FICF mainitud, hindas komisjon nende huvisid uurimise käigus.

F. Ühenduse kaubamärk

Kaubamärgivaidluste rohkuse tõttu on ühenduse kaubamärgi registreerimine üks sagedasemaid esimese astme kohtus arutatavaid küsimusi: 2004. aastal algatati 110 kaubamärgiasja (2003. aastal 100 asja) ning lahendati 76 kaubamärgiasja (47 otsusega ja 29 määrusega), s.o 29 asja rohkem kui eelmisel aastal.

Vastavalt nõukogu 20. detsembri 1993. aasta määrusele (EÜ) nr 40/94 ühenduse kaubamärgi kohta⁴¹ keeldutakse ühenduse kaubamärgi registreerimisest eelkõige juhul, kui kaubamärgil puudub eristusvõime (artikli 7 lõike 1 punkt b) või kui kaubamärk on kirjeldav (artikli 7 lõike 1 punkt c) (absoluutsed keeldumispõhjused), või varasema kaubamärgi omaniku vastuseisu korral, kui varasem kaubamärk on kaitstud liikmesriigis või ühenduse kaubamärgina (artikkel 8) (suhtelised keeldumispõhjused)⁴².

1. Absoluutsed keeldumispõhjused

Neljateistkümnest esimese astme kohtu otsusest, mis käsitlesid absoluutsete keeldumispõhjustega seonduvaid apellatsioonikodade otsuseid, tühistas esimese astme kohus apellatsioonikoja otsuse vaid ühel juhul (24. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas

⁴¹ EÜT 1994, L 11, lk 1.

⁴² Sama määruse artikli 51 lõike 1 alusel esitatud taotluse põhjal võib Siseturu Ühtlustamise Amet ühenduse kaubamärgi ka kehtetuks tunnistada. 2004. aastal ei lahendanud esimese astme kohus kordagi Siseturu Ühtlustamise Ameti tühistamisosakonna otsuse seaduslikkuse küsimust.

T-393/02: Henkel v. Siseturu Ühtlustamise Amet (valge ja läbipaistva pudeli kuju)) ning jättis kõik ülejäänud hagid rahuldamata.⁴³

Esiteks on määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punktis b mainitud kaubamärgid sellised, mis ei ole võimelised täitma kaubamärgi põhifunktsiooni, s.o määratlema toote või teenuse kaubanduslikku päritolu. Teisisõnu, kaubamärgi eristusvõime selle sätte mõttes tähendab, et selle kaubamärgi põhjal on võimalik pidada kaupa või teenust, mille jaoks registreerimist taotletakse, kindlalt ettevõtjalt pärinevaks ja seega eristada seda kaupa või teenust teiste ettevõtjate omadest.

Kinnitati muu hulgas apellatsioonikoja otsuseid, millega jäeti eristusvõime puudumise tõttu ühenduse kaubamärgina registreerimata: püstipüsivate kottide näidised mahlapakendite jaoks; sõnamärk „LOOKS LIKE GRASS... FEELS LIKE GRASS... PLAYS LIKE GRASS” tehismuru ja selle paigaldamise teenuste jaoks; kollase vedelikuga täidetud läbipaistev pudel, mille pikas pudelikaelas on roheline koorega sidruniviil, jookide ja teatud teenuste jaoks; sõnamärk „Mehr für Ihr Geld” keemiatoodete ja toidukaupade jaoks; kompvekipaberi näidis kompvekkide jaoks või helepruuni värvi kompveki ruumiline kujutis maiustuste jaoks.

Seevastu tühistas esimese astme kohus apellatsioonikoja otsuse, milles leiti, et valge ja läbipaistva pudeli kujulisel ruumilisel kaubamärgil (puhastusvahendite jaoks) puudub eristusvõime. Eespool viidatud kohtuotsuses Henkel v. Siseturu Ühtlustamise Amet (Valge ja läbipaistva pudeli kuju) sedastas esimese astme kohus, et taotletav ruumiline kaubamärk on ebatavaline ja selle põhjal on võimalik eristada kõnealuseid kaupu muud kaubanduslikku päritolu kaupadest.

Teiseks olgu märgitud, et vaidlustes, mis käsitlesid taotletava kaubamärgi kirjeldavat laadi määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti c mõttes, kinnitas esimese astme kohus apellatsioonikoja hinnangute paikapidavust. Seega tunnistas ta õiguspäraseks otsused, milles leiti, et kaubamärgi kui päritolu tähistaja funktsiooni ei täida: sõnamärk TELEPHARMACY SOLUTIONS farmaatsiatoodete kaugmüügiseadmete jaoks, sõnamärk LIMO teatavate lasertoodete jaoks, sõnamärk APPLIED MOLECULAR

⁴³ 28. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-146/02–T-153/02: Deutsche SiSi-Werke v. Siseturu Ühtlustamise Amet (püstipüsiv kott) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-173/04 P); 31. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-216/02: Fieldturf v. Siseturu Ühtlustamise Amet (LOOKS LIKE GRASS... FEELS LIKE GRASS... PLAYS LIKE GRASS); 21. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-127/02: Concept v. Siseturu Ühtlustamise Amet (ECA); 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-399/02: Eurocermex v. Siseturu Ühtlustamise Amet (õllepudeli kuju), (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-286/04 P); 30. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-281/02: Norma Lebensmittelfilialbetrieb v. Siseturu Ühtlustamise Amet (Mehr für Ihr Geld); 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-289/02: Telepharmacy Solutions v. Siseturu Ühtlustamise Amet – (TELEPHARMACY SOLUTIONS); 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-270/02: MLP Finanzdienstleistungen v. Siseturu Ühtlustamise Amet (bestpartner); 20. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-311/02: Lissotschenko ja Hentze v. Siseturu Ühtlustamise Amet (LIMO); 14. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-183/03: Applied Molecular Evolution v. Siseturu Ühtlustamise Amet (APPLIED MOLECULAR EVOLUTION); 10. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-402/02: Storck v. Siseturu Ühtlustamise Amet (kompvekipaberi kuju); 10. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-396/02: Storck v. Siseturu Ühtlustamise Amet (kompveki kuju); 23. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-360/03: Frischpack v. Siseturu Ühtlustamise Amet (juustukarbi kuju); 30. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-173/03: Geddes v. Siseturu Ühtlustamise Amet (NURSERYROOM), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

EVOLUTION ühendite molekulaartehnoloogiaga seotud teenuste jaoks ja sõnamärk NURSERYROOM väikelastekaupade jaoks.

Esmakordselt kohaldas esimese astme kohus kodukorra artiklit 111, lahendades asja määрусega ja jättes läbi vaatamata hagi – millega taotleti, et tühistataks apellatsioonikoja otsus, milles tõdeti sõnamärgi QUICK-GRIP kirjeldavat iseloomu kinnitusklaambrite (meisterdamisriistad) jaoks – motiivil, et hagi on ilmselgelt põhjendamatu (27. mai 2004. aasta määrus kohtuasjas T-61/03: Irwin Industrial Tool v. Siseturu Ühtlustamise Amet (QUICK-GRIP), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

Kolmandaks, määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkt h sätestab absoluutse keeldumispõhjuse, mille õiget kohaldamist apellatsioonikoja poolt kontrollis esimese astme kohus eespool viidatud kohtuotsuses Concept v. Siseturu Ühtlustamise Amet (ECA).⁴⁴ Selles asjas kinnitas esimese astme kohus, et tuleb keelduda registreerimast kujutismärki, mis kujutab endast ühetaolistest ja ühesuurustest viieharulistest tähtedest (mille üks haru on suunatud üles) koosnevat ringi, mille keskel on sõnamärk „ECA” ja mille värve ei ole täpsustatud ning mille registreerimist taotleti andmekandjate jaoks ning seminaride korraldamise ja läbiviimise jaoks. Esimese astme kohus leidis, et selline tähis jäljendab heraldika seisukohalt Euroopa embleemi Pariisi konventsiooni artikli 6ter lõike 1 punkti b mõttes. Veel leidis ta, et apellatsioonikoda on õigesti otsustanud, et taotletava kaubamärgi registreerimine võiks jätta avalikkusele mulje, et taotletava kaubamärgi ja Euroopa Nõukogu, Euroopa Liidu või Euroopa Ühenduse vahel on seos.

Neljandaks, kuna määruse nr 40/94 artikli 7 lõikes 3 on otseselt sätestatud, et artikli 7 lõike 1 punkte b–d ei kohaldata, kui kaubamärk on kasutamise käigus muutunud neid kaupu või teenuseid eristavaks, mille jaoks registreerimist taotletakse, tugineb palju kaubamärgi taotlejaid Siseturu Ühtlustamise Ametis sellele sättele, et nende kaubamärgitaotlus rahuldataks. Esimese astme kohus on käsitlenud tingimusi – nii vormi kui ka nõutavate tõendite suhtes –, millistel saab leida, et kaubamärk on muutunud eristavaks, eespool viidatud otsustes T-399/02: Eurocermex v. Siseturu Ühtlustamise Amet (õllepudeli kuju), T-396/02: Storck v. Siseturu Ühtlustamise Amet (kompveki kuju) ja T-402/02: Storck v. Siseturu Ühtlustamise Amet (kompvekipaberi kuju). Viimatinimetatud otsuses rõhutab esimese astme kohus, et apellatsioonikoda ei riku määruse nr 40/94 artikli 74 lõike 1 esimest fraasi, kui ta ei kontrolli omal algatusel kõiki fakte, mis võimaldaksid järeldada, et kaubamärk on kasutamise käigus muutunud eristavaks selle määruse artikli 7 lõike 3 mõttes. Kuigi selle sätte puhul ei ole reeglit, et Siseturu Ühtlustamise Ameti (s.o kontrollija või apellatsioonikoja) kontroll piirdub poolte esitatud faktidega – erinevalt sellest, mida näeb seoses suhteliste keeldumispõhjustega ette sama määruse artikli 74 lõike 1 lõpuosa –, leiab esimese astme kohus, et juhul, kui kaubamärgi taotleja ei väida, et kaubamärk on muutunud eristavaks kasutamise käigus, on Siseturu Ühtlustamise Ametil praktiliselt võimatu taotletava kaubamärgi eristavaks muutumist arvestada. Lähtudes põhimõttest, et „keegi ei ole kohustatud võimatuks”, peab fakte, mille tõttu kaubamärk võib muutuda eristavaks kasutamise käigus artikli 7 lõike 3 mõttes, Siseturu Ühtlustamise Amet kontrollima üksnes siis, kui kaubamärgitaotleja on need tõstatanud.

⁴⁴ Selle sätte järgi ei registreerita „kaubamärke, mille kasutamiseks puudub pädeva asutuse luba ja mille registreerimisest tuleb keelduda Pariisi konventsiooni artikli 6ter kohaselt”.

2. Suhtelised keeldumispõhjused

Jättes kõrvale määrusega lahendatud asjad – näiteks asja lõpetamine vastulausest loobumise korral (9. veebruari 2004. aasta määrus kohtuasjas T-120/03: Synopharm v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Pentafarma (DERMAZYN), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) –, lahendas esimese astme kohus asja kohtuotsusega 19 juhil. 14 kohtuotsuses kinnitatakse apellatsioonikoja otsust,⁴⁵ ülejäänud kohtuotsustega tühistatakse vaidlustatud otsus menetlusnormide rikkumise tõttu⁴⁶ või seetõttu, et apellatsioonikoda on eiranud määruse nr 40/94 artikli 8 lõike 1 punkti b.⁴⁷

Nimetatud sätte kohaselt ei registreerita varasema kaubamärgi omaniku vastuseisu korral taotletavat kaubamärki, kui identsuse või sarnasuse tõttu varasema kaubamärgiga ning identsuse või sarnasuse tõttu varasema kaubamärgiga kaitstud kaupade või teenustega on tõenäoline, et territooriumil, kus varasem kaubamärk on kaitstud, võib avalikkus need omavahel segi ajada.

Lähtudes asjaolust, et segiajamise tõenäosust tuleb hinnata üldiselt, vastavalt sellele, kuidas asjaomane avalikkus neid kaubamärke ning kaupu ja teenuseid tajub, ning arvestades kõiki asjakohaseid tegureid, eelkõige kaubamärkide sarnasuse ning tähistatud kaupade või teenuste sarnasuse vahelist vastastikust sõltuvust, jaatas esimese astme

⁴⁵ 18. veebruari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-10/03: Koubi v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Flabesa (CONFORFLEX); 3. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-355/02: Mühlens v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Zirh International (ZIRH), (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-206/04 P); 31. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-20/02: Interquell v. Siseturu Ühtlustamise Amet – SCA Nutrition (HAPPY DOG); 17. märtsi 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-183/02 ja T-184/02: El Corte Inglés v. Siseturu Ühtlustamise Amet – González Cabello ja Iberia Líneas Aéreas de España (MUNDICOR); 28. aprilli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades: T-124/02 ja T-156/02: Sunrider v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Vitakraft-Werke Wührmann ja Friesland Brands (VITATASTE ja METABALANCE 44); 22. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-66/03: „Drie Mollen sinds 1818” v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Nabeiro Silveria (Galáxia); 22. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-185/02: Ruiz-Picasso jt v. Siseturu Ühtlustamise Amet – DaimlerChrysler (PICARO) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-361/04 P); 30. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-186/02: BMI Bertollo v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Diesel (DIESELIT); 6. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-117/02: Grupo El Prado Cervera v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Héritiers Debuschewitz (CHUFACIT); 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-203/02: Sunrider v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Espadafor Caba (VITAFRUIT) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-416/04 P); 13. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-115/02: AVEX v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Ahlers (kujutismärk „a”); 13. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-115/03: Samar v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Grotto (GAS STATION); 16. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-342/02: Metro-Goldwyn-Mayer Lion v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Moser Grupo Media (Moser Grupo Media); 6. oktoobri 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-117/03–T-119/03 ja T-171/03: New Look v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Naulover (NLSPORT, NLJEANS, NLACTIVE ja NLCollection), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁴⁶ 30. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-107/02: GE Betz v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Atofina Chemicals (BIOMATE); 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-334/01: MFE Marienfelde v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Vétoquinol (HIPOVITON); 6. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-356/02: Vitakraft-Werke Wührmann v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Krafft (VITAKRAFT) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-512/04 P), 10. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-164/02: Kaul v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Bayer (ARCOL), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁴⁷ 30. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-317/01: M+M v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Mediametrie (M+M EURODATA), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

kohus segiajamise tõenäosust sõnamärgi CONFORFLEX (mööbli ja vooditarvete jaoks) ning varem Hispaanias registreeritud kujutismärgi FLEX (muude toodete kõrval ka mööbli ja vooditarvete jaoks) vahel ning eitas segiajamise tõenäosust sõnamärgi PICARO (autode jaoks) ja varasema ühenduse kaubamärgi PICASSO (samade toodete jaoks) vahel, samuti sõnamärgi CHUFAFIT (töödeldud ja värskete pähklite jaoks) ja varasemate siseriiklike kaubamärkide – sõnamärgi CHUFI ja kujutismärgi koos tähtedega CHUFI (muude toodete kõrval ka kaubamärgitaotluses märgitud toodete jaoks) – vahel.

Mitmed otsused aitavad selgitada vastulause menetlemise tingimusi, nagu need on sätestatud määruse nr 40/94 artikli 43 lõigetel 2 ja 3. Selle artikli lõige 2 sätestab, et taotleja nõudmisel peab vastulause esitanud varasema ühenduse kaubamärgi omanik tõendama, et varasemat ühenduse kaubamärki on ühenduses tegelikult kasutatud kaupade või teenuste puhul, mille jaoks see on registreeritud, viie aasta jooksul enne ühenduse kaubamärgi taotluse avaldamist ning et see on vastulause aluseks või et mittekasutamine on õigustatud, tingimusel, et varasem ühenduse kaubamärk on selleks kuupäevaks olnud registreeritud vähemalt viis aastat. Sama artikli lõike 3 alusel kohaldatakse lõiget 2 ka varasemate siseriiklike kaubamärkide suhtes, asendades kasutuse ühenduses kasutusega liikmesriigis, kus varasem kaubamärk on kaitstud.

Kohtupraktikast nähtub, et tegeliku kasutamise tõendamist saab nõuda ainult juhul, kui varasema kaubamärgi registreerimise ja ühenduse kaubamärgi taotluse avaldamise vaheline aeg on vähemalt viis aastat (eespool viidatud kohtuotsus BMI Bertollo v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Diesel (DIESELIT)), ning et tegelikku kasutamist peab tõendama ainult siis, kui kaubamärgi taotleja seda „Siseturu Ühtlustamise Ameti menetluses otsesõnu ja õigeaegselt nõuab” (eespool viidatud kohtuotsus El Corte Inglés v. Siseturu Ühtlustamise Amet – González Cabello ja Iberia Líneas Aéreas de España (MUNDICOR)). Mitmes otsuses (otsused MFE Marienfelde v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Vétoquinol (HIPOVITON), Sunrider v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Espadafor Caba (VITAFRUIT), ja Vitakraft-Werke Wührmann v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Krafft (VITAKRAFT)), on esimese astme kohus täpsustanud tegeliku kasutamise mõistet ja tõendite ulatust, mida vastulause esitaja peab esitama ning on kontrollinud kasutamise tegelikkusele antud apellatsioonikoja hinnangut. Viimatinimetatud aspekti kohta tuleb märkida, et otsuses Vitakraft-Werke Wührmann/OHMI – Krafft (VITAKRAFT) leidis esimese astme kohus, et apellatsioonikoda on ekslikult järeldanud, et varasema kaubamärgi tegelik kasutus on tõendatud, kuivõrd ta tugines oma põhjendustes pelgalt eeldustele; seetõttu tühistas esimese astme kohus vaidlusaluse otsuse.

3. Vormi- ja menetlusküsimused

Kuigi esimese astme kohus käsitles vormi- ja menetlusküsimusi suhteliselt sageli, võimaldab käesoleva aruande piiratud maht peatuda neist vaid mõnel. Valitud on neli küsimust.

Esimene küsimus on seotud teatavate nõuete vastuvõetavusega. Kõigepealt tekib küsimus, kas Siseturu Ühtlustamise Amet saab nõuda muud kui tühistamishagi rahuldamata jätmist, kuivõrd kodukorra kohaselt on Siseturu Ühtlustamise Amet esimese astme kohtu menetluses kostja.⁴⁸ Eespool viidatud kohtuotsuse GE Betz v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Atofina

⁴⁸ Esimese astme kohtu kodukorra artikli 133 lõige 2.

Chemicals (BIOMATE) kohaselt on vastus jaatav. Esimese astme kohus on aktsepteerinud seda, kui Siseturu Ühtlustamise Amet ühineb hageja nõudega tühistada apellatsioonikoja otsus või laseb selle otsustada kohtul oma äranägemisel. Lähtudes apellatsioonikoja, kontrollija ja/või pädeva osakonna vahelise funktsionaalse jätkuvuse põhimõttest ning apellatsioonikodade ja nende liikmete funktsionaalsest sõltumatuses oma ülesannete täitmisel, leiab esimese astme kohus, et kuigi Siseturu Ühtlustamise Ametil ei ole õigust esitada hagi apellatsioonikoja otsuse vastu, ei ole ta siiski kohustatud süstemaatiliselt kaitsma apellatsioonikoja iga vaidlustatud otsust või nõudma sellise otsuse vastu esitatud hagi rahuldamata jätmist.⁴⁹

Tõusetunud on ka küsimus sellise nõude vastuvõetavusest, millega lisaks vaidlustatud otsusele nõutakse ka vastulause osakonna otsuse tühistamist. Eespool viidatud kohtuotsuse MFE Marienfelde v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Vétoquinol (HIPOVITON) järgi on selline nõue vastuvõetav, sest sellega taotletakse, et esimese astme kohus teeks otsuse, mida hageja arvates oleks pidanud tegema apellatsioonikoda, kui ta menetles Siseturu Ühtlustamise Ametile esitatud kaebust. Kuna apellatsioonikoda võib Siseturu Ühtlustamise Ameti osakonna tehtud otsuse tühistada, on selline tühistamine ka meetmete hulgas, mida võib võtta esimese astme kohus vastavalt pädevusele, mis on talle antud määruse nr 40/94 artikli 63 lõikega 3.

Teine küsimus käsitleb asjaolu, et määruse nr 40/94 artiklit 73, mille kohaselt võivad Siseturu Ühtlustamise Ameti otsuste aluseks olla üksnes põhjused või tõendid, mille kohta pooltel on olnud võimalik esitada oma seisukoht, ei peeta rikutuks, kui edastamata informatsiooniga üksnes kinnitati selle järelduse õigsust, millele jõuti kõnealusest informatsioonist sõltumatult (eespool viidatud kohtuotsus Fieldturf v. Siseturu Ühtlustamise Amet (LOOKS LIKE GRASS... FEELS LIKE GRASS... PLAYS LIKE GRASS)).

Kolmas küsimus käsitleb määruse nr 40/94 artikli 74 kohaldamist apellatsioonikoja poolt suhteliste keeldumispõhjustega seotud menetluses. Selle sätte ulatust – mis näeb ette, et kõnealuses menetluses „piirdub amet siiski kontrollimisel osaliste esitatud faktide, tõendite ja väidetega ning esitatud nõudmistega” – täpsustati eespool viidatud kohtuotsuses Ruiz-Picasso jt v. Siseturu Ühtlustamise Amet – DaimlerChrysler (PICARO).⁵⁰

Selles otsuses märkis esimese astme kohus, nagu ta on juba sedastanud 23. septembri 2003. aasta otsuses kohtuasjas T-308/01: Henkel v. Siseturu Ühtlustamise Amet – LHS (UK) (KLEENCARE) (EKL 2003, lk II-3253), et artikli 74 kohaselt saab apellatsioonikoda vastulausemenetluse lõpetamise otsuse peale esitatud kaebust lahendades põhistada oma otsust vaid nende suhteliste keeldumispõhjustega, mida asjaomane pool on tõstatanud, ja vaid nende seonduvate faktide ja tõenditega, mida see pool on esitanud. Kuid esmakordselt täpsustab esimese astme kohus, et apellatsioonikoja poolt teostatava kontrollimise faktilise aluse piiramine ei välista seda, et apellatsioonikoda võiks lisaks

⁴⁹ Selle problemaatika kohta vt ka Euroopa Kohtu 12. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-106/03 P: Vedial v. Siseturu Ühtlustamise Amet, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁵⁰ Sellise dokumendi vastuvõetamatuse kohta esimese astme kohtus, mida ei esitatud suhtelisi keeldumispõhjusteid käsitlevas Siseturu Ühtlustamise Ameti menetluses ja mida amet ei pidanud seega omal algatusel arvesse võtma, vt eespool viidatud kohtuotsus Samar v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Grotto (GAS STATION).

vastulause menetluse poolte poolt otseselt märgitud faktidele arvesse võtta ka üldtuntud fakte, s.o fakte, mida tõenäoliselt teab igaüks või mida saab teada üldkättesaadavatest allikatest. Sellega seoses selgitab kohus, et artikli 74 lõike 1 lõpuosas sisalduva õigusnormi *ratio legis* on vabastada amet ülesandest uurida *inter partes* menetluste raames ise fakte ning selle eesmärgiga ei ole vastuolus, kui Siseturu Ühtlustamise Amet võtab arvesse üldtuntud fakte.

Neljanda küsimuse kohta olgu märgitud, et olulisi täpsustusi keelenõuete kohta vastulausemenetluses on esimese astme kohus teinud eespool viidatud otsuses GE Betz v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Atofina Chemicals (BIOMATE).

4. Siseturu Ühtlustamise Ameti instantside funktsionaalne jätkuvus

Ex parte asjades väljakujunenud kohtupraktikat,⁵¹ mille järgi on kontrollija ja apellatsioonikoja vahel funktsionaalne jätkuvus, kohaldatakse ka Siseturu Ühtlustamise Ameti vastulausete osakonna (esimeses astmes) ja apellatsioonikoja vahelistele suhetele. Tuginedes otseselt eespool viidatud 23. septembri 2003. aasta otsusele Henkel/OHMI – LHS (UK) (KLEENCARE) (kommenteeritud 2003. aasta aruandes), sedastas esimese astme kohus 10. novembri 2004. aasta otsuses: Kaul v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Bayer (ARCOL), et apellatsioonikoda tegi vea, kui ta keeldus varasema kaubamärgi kõrgendatud eristatavust tõendavaid asjaolusid arvestamast motiivil, et neid ei esitatud vastulausete osakonnale. Siseturu Ühtlustamise Ameti instantside funktsionaalse jätkuvuse põhimõtet arvestades on apellatsioonikoda oma otsuses kohustatud lähtuma kõigist faktilistest ja õiguslikest asjaoludest, mida asjaomane pool on esitanud asja esimese instantsina lahendavas üksuses või apellatsioonimenetluses, arvestades ettenähtud tähtaegsid.⁵² Kõnealuses asjas pidanuks apellatsioonikoda seega võtma arvesse talle õigeaegselt esitatud faktilisi asjaolusid. Sedastatud rikkumise tõttu apellatsioonikoja otsus tühistati.⁵³

G. Juurdepääs dokumentidele

EÜ artikli 255 alusel vastuvõetud määrus nr 1049/2001⁵⁴ kehtestab põhimõtted, tingimused ja piirangud, mis reguleerivad seda, kuidas kasutatakse üldsuse õigust pääseda ligi Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele, et kindlustada kodanike suurem osalemine otsustamisprotsessis ning tagada demokraatlikus süsteemis

⁵¹ Esimese astme kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas T-163/98: Procter & Gamble v. Siseturu Ühtlustamise Amet (BABY-DRY), EKL 1999, lk II-2383, seda punkti ei tühistanud Euroopa Kohtu 20. septembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-383/99 P: Procter & Gamble v. Siseturu Ühtlustamise Amet (BABY-DRY), EKL 2001, lk I-6251; ning esimese astme kohtu 12. detsembri 2002. aasta otsus kohtuasjas T-63/01: Procter & Gamble v. Siseturu Ühtlustamise Amet (seebi kuju), EKL 2002, lk II-5255.

⁵² St arvestades määruse nr 40/94 artikli 74 lõiget 2, mis sätestab: „Amet võib mitte arvesse võtta fakte ja tõendeid, mille asjaomased pooled on esitanud hilinenult.”

⁵³ Võtmata küsimuses sama selget seisukohta, on Siseturu Ühtlustamise Ameti instantside vaheline funktsionaalne jätkuvus olnud kõne all ka teistes *inter partes* asjades: eespool viidatud 30. juuni 2004. aasta otsuses GE Betz v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Atofina Chemicals (BIOMATE) ja 8. juuli 2004. aasta otsuses MFE Marienfelde v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Vétoquinol (HIPOVITON).

⁵⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT L 145, lk 43).

halduse suurem legitiimsus, tõhusus ja vastutavus kodanike ees ning aidata kaasa demokraatia ja põhiõiguste austamise põhimõtte tugevdamisele.

Juurdepääsu võimaldamisest keeldumine komisjoni ja nõukogu poolt on olnud aluseks esimese astme kohtu 30. novembri 2004. aasta otsusele kohtuasjas T-168/02: IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja 23. novembri 2004. aasta otsusele kohtuasjas T-84/03: Turco v. nõukogu (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ning võimaldanud esimese astme kohtul täpsustada kõnealuse määruse teatud sätete ulatust.

Esiteks sätestab see määrus, et juurdepääsu taotlemisel kolmandate isikute dokumentidele konsulteerib institutsioon kolmanda isikuga, et hinnata, kas tuleks kohaldada määruses ettenähtud erandit, välja arvatud juhul, kui on ilmne, et dokument tuleb avaldada või et seda ei tohi avaldada (artikli 4 lõige 4), ning teiseks, et liikmesriik võib taotleda, et institutsioon ei avaldaks kõnealusest liikmesriigist pärit dokumenti ilma tema eelneva nõusolekuta (artikli 4 lõige 5).

Kuna Saksamaa Liitvabariik ei olnud nõus Saksamaa ametiasutustelt pärit teatud dokumentide avaldamisega taotlejale, keeldus komisjon neid avaldamast. Esimese astme kohus, kellelt taotleti kõnealuse keeldumisotsuse tühistamist, kinnitas seda otsust eespool mainitud kohtuotsuses IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds v. komisjon. Rõhutades, et liikmesriikide olukord erineb muude kolmandate isikute olukorrast, märkis esimese astme kohus, et liikmesriigil on õigus nõuda, et institutsioon ei avaldaks kõnealusest liikmesriigist pärit dokumenti ning institutsioon on kohustatud dokumenti ilma tema „eelneva nõusolekuta” mitte avaldama. See institutsioonile määruse artikli 4 lõikega 5 selgelt pandud kohustus – saada liikmesriigi eelnev nõusolek – muutuks mõttetuks, kui komisjon võiks otsustada dokumendi avaldada, hoolimata asjaomase liikmesriigi otsesõnalisest taotlusest seda mitte teha. Seetõttu leidis esimese astme kohus – vastupidiselt hageja väidetele, mida toetas kolm liikmesriiki –, et nimetatud sätte kohase liikmesriigi taotluse olemasolul on institutsioon kohustatud kõnealust dokumenti mitte avaldama.

Kohtuotsuse Turco v. nõukogu aluseks on nõukogu keeldumine edastada hagejale õigustalituse arvamust nõukogu direktiivi eelnõu kohta, milles nähti ette miinimumnõuded varjupaigataotlejate vastuvõtmiseks liikmesriikides. Seda tehes tugines nõukogu määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõikele 2, mille kohaselt institutsioonid keelavad juurdepääsu dokumentidele, mille avaldamine kahjustaks kohtumenetlust ja õigusnõustamist, välja arvatud juhul, kui avaldamine teenib ülekaalukaid üldisi huve.

Esimese astme kohus andis õiguse nõukogule, keda selles asjas toetasid Ühendkuningriik ja komisjon. Vastupidiselt hageja seisukohale otsustas esimese astme kohus, et mõistet „õigusnõustamine” tuleb tõlgendada selliselt, et üldise huvi kaitse võib välistada nõukogu õigustalituse dokumentide sisu avalikustamise, kui need on koostatud kohtumenetluse raames, aga samuti mis tahes muul otstarbel. Esimese astme kohus täpsustas, tuginedes 7. detsembri 1999. aasta otsusele kohtuasjas T-92/98: Interporc v. komisjon (EKL 1999, lk II-3521; vt 1999. aasta aruanne), et kohtumenetluse raames koostatud õiguslikud arvamused on juba hõlmatud kohtumenetluse kaitse kohta käiva erandiga.

Kuna määruse nr 1049/2001 alusel institutsioonide dokumentidele juurdepääsu õigusest tehtud erandeid tuleb tõlgendada ja kohaldada kitsalt, on esimese astme kohus seisukohal, et ainuüksi fakt, et asjaomane dokument on õiguslik arvamus, ei saa õigustada kõnealuse

erandi kohaldamist. Nõukogu ei teinud siiski kaalutlusviga, kui ta leidis, et taotletud õigusliku arvamuse avalikustamine oleks võinud tekitada kahtlusi asjaomase õigusakti seaduslikkuses, et vajadus kaitsta õiguslikku arvamust on olemas ja et hageja osutatud ülekaalukas üldine huvi ei ole oma olemuselt selline, mis õigustaks õigusliku arvamuse avalikustamist, ning seetõttu otsustas esimese astme kohus hagi rahuldamata jätta.

H. Ühenduse avalik teenistus

Sadakond otsust, mis on tehtud ühenduse institutsioonide ametnike ja teenistujate ning institutsioonide vahelistes vaidlustes, käsitlevad suurt hulka erinevaid õiguslikke olukordi, millel käesoleva aruande kokkuvõtlik laad võimaldab ainult osaliselt peatuda. Seega olgu vaid märgitud, et hagnosisid on esitatud järgmiste otsuste seaduslikkuse vaidlustamiseks:

- otsused edutamata jätmise kohta (21. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-97/02: Mavridis v. komisjon; 2. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-197/02: Caravelis v. parlament; 17. märtsi 2004. aasta otsused kohtuasjas T-175/02: Lebedef v. komisjon ja kohtuasjas T-4/03: Lebedef v. komisjon; 10. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-330/03: Liakoura v. nõukogu ning 28. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-216/03: Tenreiro v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata);
- ametisse nimetamise menetluse raames tehtud otsused (21. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-328/01: Robinson v. parlament; 2. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-234/02: Michael v. komisjon; 23. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-310/02: Theodorakis v. nõukogu ning 31. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-10/02: Girardot v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Selle kohta tuleb veel märkida, et 9. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-116/03: Montalto v. nõukogu (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tühistab nõukogu 23. mai 2002. aasta otsuse, mis käsitleb apellatsioonikoja asejuhataja ja Siseturu Ühtlustamise Ameti apellatsiooniosakonna juhataja nimetamist;
- otsused mitte võtta edaspidi tööle üle 65aastaseid tõlke (10. juuni 2004. aasta otsused liidetud kohtuasjades T-153/01 ja T-323/01: Alvarez Moreno v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-373/04 P), kohtuasjas T-275/01: Alvarez Moreno v. parlament ning kohtuasjas T-276/01: Garroni v. parlament, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata);
- konkursikomisjonide otsused kandidaatide mittelubamise kohta eksamitele (20. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-195/02: Briganti v. komisjon; 19. veebruari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-19/03: Konstantopoulou v. Euroopa Kohus; 25. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-145/02: Petrich v. komisjon; 21. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-49/03: Schumann v. komisjon; 26. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-207/02: Falcone v. komisjon ning 28. oktoobri 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-219/02 ja T-337/02: Lutz Herrera v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), otsused elimineeriva hinde andmise kohta (9. novembri 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-285/02 ja T-395/02: Vega Rodríguez v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja otsused hageja mittekandmise kohta reservnimekirja (28. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-277/02: Pascall v. nõukogu ning 10. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-165/03: Vonier v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata);

- distsiplinaarmenetluste raames tehtud otsused (16. detsembri 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-120/01 ja T-300/01: De Nicola v. Euroopa Investeerimispank, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja otsused distsiplinaarkaristuste määramise kohta (16. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-11/03: Afari v. Euroopa Keskpank; 1. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-198/02: N. v. komisjon ning 10. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas T-307/01: Eveillard v. komisjon ja François v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

Ülejäänud otsustes käsitletakse kahju hüvitamise nõudeid, mida on kantud hindamisaruande koostamisega hilineamise tõttu (6. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-281/01: Huygens v. komisjon ja 30. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-16/03: Ferrer de Moncada v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) või ametniku kutsehaiguse tõttu (3. märtsi 2004. aasta otsus kohtuasjas T-48/01: Vainker ja Vainker v. parlament ja 14. oktoobri 2004. aasta otsused kohtuasjas T-256/02: I. v. Euroopa Kohus ja kohtuasjas T-389/02: Sandini v. Euroopa Kohus, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Ära märkida tuleks ka 5. oktoobri 2004. aasta otsused kohtuasjas T-45/01: Sanders jt v. komisjon ja kohtuasjas T-144/02: Eagle v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), millega kohustatakse kostjaks olevat institutsiooni hüvitama kahju, mida hagejad on kandnud seetõttu, et ühisettevõttes Joint European Torus (JET) töötamiseks ei võetud neid tööle komisjoni ajutise teenistujana.

II. *Hüvitamisvaidlused*⁵⁵

Õigusvastasest teost tuleneva ühenduse lepinguvälise vastutuse eelduseks on kolm tingimust: ühenduse institutsioonidele etteheidetava teo õigusvastasus, väidetava kahju reaalsus ning põhjuslik seos teo ja kahju vahel.

Need kolm vastutuse eelduseks olevat tingimust loeti täidetuks kohtuasjas, mille alusel tehti 23. novembril 2004 esialgne otsus kohtuasjas T-166/98: Cantina sociale di Dolianova jt v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Kuna ülejäänud hüvitisnõuete puhul oli üks või mitu tingimust täitmata, jättis esimese astme kohus kõik teised EÜ artikli 288 alusel esitatud hagid rahuldamata.

Ühenduse institutsioonidele etteheidetava teo õigusvastasuse kohta märkis esimese astme kohus 10. veebruari 2004. aasta otsuses liidetud kohtuasjades T-64/01 ja T-65/01: Afrikanische Frucht-Compagnie ja Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co. v. komisjon (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ning eespool viidatud 23. novembri 2004. aasta otsuses Cantina sociale di Dolianova jt v. komisjon, et kohtupraktika järgi on nõutav, et tuvastatud oleks sellise õigusnormi piisavalt raske rikkumine, mis annab õigusi üksikisikutele (Euroopa Kohu 4. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-352/98 P: Bergaderm ja Goupil v. komisjon, EKL 2000, lk I-5291). Rikkumise piisava raskuse kindlakstegemisel on otsustavaks kriteeriumiks see, kui asjaomane ühenduse institutsioon on ilmselgelt ja raskelt eiranud oma kaalutusõiguse piire. Kui institutsioonil on vaid väga piiratud või peaaegu olematu kaalutusõigus, võib lihtsast ühenduse õiguse rikkumisest olla küllalt, et tuvastada piisavalt raske rikkumise olemasolu.

⁵⁵ V.a ühenduse avaliku teenistusega seotud vaidlused.

Mõistet „õigusnorm, mille eesmärk on anda õigusi üksikisikutele” on esimese astme kohus hinnanud korduvalt. Ta on otsustanud, et ühenduse eri institutsioonide vahel pädevuse jaotust käsitlevate normide eesmärk ei ole õiguste andmine üksikisikutele, nii et pädevuse õigusvastane delegeerimine nõukogult komisjonile ei too kaasa ühenduse lepinguvälist vastutust (eespool viidatud kohtuotsus *Afrikanische Frucht-Compagnie ja Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co. v. komisjon*). Euroopa Kohtu praktikale tuginedes on esimese astme kohus veel leidnud, et põhjendamiskohustuse rikkumine ei too kaasa ühenduse vastutust (eespool viidatud kohtuotsus *Afrikanische Frucht-Compagnie ja Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co. v. komisjon* ja 25. mai 2004. aasta otsus kohtuasjas T-154/01: *Distilleria F. Palma v. komisjon*, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

Seevastu leidis esimese astme kohus eespool viidatud otsuses *Cantina sociale di Dolianova jt v. komisjon*, et alusetut rikastumist keelava põhimõtte ja mittediskrimineerimise põhimõtte eesmärk on anda üksikisikutele õigusi. Nende põhimõtete rikkumist komisjoni poolt hindas ta piisavalt raskeks – järelalus, millele ei jõudnud esimese astme kohus ühegi teise hüvitisnõude puhul, mida ta 2004. aastal lahendas.

Veel meenutas esimese astme kohus eespool mainitud kohtuotsuses *Afrikanische Frucht-Compagnie ja Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert & Co. v. komisjon*, millistel tingimustel toob õiguspärane tegu kaasa ühenduse lepinguvälise vastutuse, eeldusel et ühenduse õiguses on selline põhimõte (vt selle kohta ka 2001., 2002. ja 2003. aasta aruanded). Oma varasematest otsustest lähtudes leidis esimese astme kohus, et selleks on vaja kolme tingimuse täitmist: väidetava kahju reaalsus, põhjuslik seos kahju ja ühenduse institutsioonidele etteheidetava teo vahel ning selle kahju ebataavalisus ja erilisus, kusjuures ta täpsustas, et kahju on „eriline”, kui see mõjutab ebaproportsionaalselt teatud kategooria ettevõtjaid, võrreldes teiste ettevõtjatega, ja kahju on „ebatavaline”, kui see väljub vastavas valdkonnas tegutsemisele omase majandusrisi piirest, ilma et väidetavat kahju põhjustanud akti õigustaks üldine majandushuvi. Kõnealuses asjas otsustas esimese astme kohus, et ilmselgelt ei ole tõendatud „kvalifitseeritud” kahju olemasolu.

Oluline ja huvitav on 7. juuni 2004. aasta määrus kohtuasjas T-338/02: *Segi jt v. nõukogu* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-355/04 P).⁵⁶ Oma hagiga taotlesid hagejad kahju hüvitamist, mida nad kandsid seetõttu, et nende nimed kanti nimekirja, mis oli lisatud 27. detsembril 2001 vastuvõetud nõukogu ühisele seisukohale 2001/931/ÜVJP terrorismivastaste erimeetmete rakendamise kohta,⁵⁷ mida ajakohastati ühiste seisukohtadega 2002/340 ja 2002/462.⁵⁸ Ühine seisukoht 2001/931/ÜVJP võeti vastu Euroopa Liidu lepingu artikli 15 alusel, mis kuulub lepingu V jaotisesse „Sätted ühise välis- ja julgeolekupoliitika kohta” (ÜVJP), ning Euroopa Liidu lepingu artikli 34 alusel, mis kuulub lepingu VI jaotisesse „Sätted politseikoostöö ja õigusalase koostöö kohta kriminaalasjades” (justiits- ja siseküsimused, JSK).

⁵⁶ Vt ka sama kuupäeva määrus kohtuasjas T-333/02: *Gestoras Pro-Amnistía jt v. nõukogu* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; apellatsioonimenetluses kohtuasi C-354/04 P).

⁵⁷ EÜT L 344, lk 93.

⁵⁸ Ühised seisukohad 2002/340/ÜVJP ja 2002/462/ÜVJP, mille nõukogu võttis vastu vastavalt 2. mail ja 17. juunil 2002 (EÜT L 116, lk 75 ja EÜT L 160, lk 32).

Tõdedes, et hagejaid mõjutav ühise seisukoha säte⁵⁹ ei hõlma ühtegi ÜVJP meedet ning seega on väidetava kahju tekitanud aktide puhul ainus asjakohane õiguslik alus Euroopa Liidu lepingu artikkel 34, teatas esimese astme kohus, et tal ei ole ilmselgelt pädevust hüvitamishagi läbivaatamiseks, sest Euroopa Liidu lepingu VI jaotise raames on õiguskaitsevahenditena ette nähtud vaid eelotsusetaotlus, tühistamishagi ja liikmesriikidevaheliste vaidluste lahendamine, kuid VI jaotise raames ei ole ette nähtud kahju hüvitamist tagavaid õiguskaitsevahendeid. Esimese astme kohus rõhutab, et asjaolu, et hagejatel „tõenäoliselt puuduvad igasugused tõhusad õiguskaitsevahendid”, ei saa iseenesest olla ühenduse pädevuse aluseks õigussüsteemis, mis rajaneb omistatud pädevuse põhimõttele.

Hagejate hüvitisnõude osas, millega taotleti selle tuvastamist, et JSK valdkonnas toimiv nõukogu on sisenenud ühenduse pädevusalasse, tunnistas esimese astme kohus ennast pädevaks, kuid peab nõuet ilmselgelt põhjendamatuks, kuivõrd neile kahju tekitanud sätte vastuvõtmise ajakohaseks õiguslikuks aluseks oli tegelikult Euroopa Liidu lepingu artikkel 34.

III. *Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused*

Võrreldes eelmise aastaga esitati 2004. aastal suhteliselt vähe ajutiste meetmete kohaldamise taotlusi – registreeriti 26 taotlust (2003. aastal 39 taotlust). Tuleb märkida, et vastupidiselt 2002. aastal täheldatule ei kaasnud ajutiste meetmete kohaldamise taotluste vähenemisega suuremat arvu kiirendatud menetluse taotlusi põhikohtuasjades, sest sellekohaseid taotlusi esitati vaid 13, nagu eespool märgitud.

Esimese astme kohtu president ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustava kohtunikuna lõpetas 34 ajutiste meetmete kohaldamise asja. Välja arvatud piiratud ajaks määratud ajutised meetmed (21. jaanuari 2004. aasta määrus kohtuasjas T-217/03 R: FNCBV v. komisjon ja 12. mai 2004. aasta määrus kohtuasjas T-198/01 R IIII: Technische Glaswerke Ilmenau v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ning täitmise peatamine kuni asja sisulise lahendamiseni, jäeti 2004. aastal esitatud taotlused rahuldamata, sealhulgas näiteks Assooride autonoomse piirkonna taotlus peatada uus kalapüügirežiim selle saarestiku vetes (8. juuli 2004. aasta määrus kohtuasjas T-37/04 R: Assooride autonoomne piirkond v. nõukogu, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja äriühingu Microsoft esitatud taotlus.

Nimetatud kohtuasjas T-201/04 R: Microsoft v. komisjon sedastas esimese astme kohtu president 22. detsembri 2004. aasta määrusega (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), et Microsofti esitatud tõendid ei ole piisavad tõendamaks, et komisjoni kehtestatud parandusmeetmete viivitamatu täitmine võiks põhjustada Microsoftile suurt ja korvamatut kahju.

See asi sai alguse komisjoni 24. märtsi 2004. aasta otsusest,⁶⁰ milles tuvastati, et turgu valitsevat seisundit kahe erineva tegevusega kuritarvitades on Microsoft rikkunud EÜ artiklit 82. Komisjon määras Microsoftile üle 497 miljoni euro suuruse trahvi.

⁵⁹ Tegemist on artikliga 4, mille kohaselt annavad liikmesriigid üksteisele Euroopa Liidu lepingu VI jaotise raames kriminaalasjades tehtava politseikoostöö ja õiguslase koostöö kaudu kõikvõimalikku abi terroriaktide tõkestamiseks ja nende vastu võitlemiseks.

⁶⁰ Komisjoni 24. märtsi 2004. aasta otsus K(2004) 900 lõplik EÜ artikli 82 kohase menetluse kohta (asi COMP/C-3/37.792).

Esimene tegu, mille eest komisjon trahvi määras, seisnes Microsofti keeldumises edastada oma konkurentidele teatavat „koostalitusvõimealast teavet” ja lubada selle kasutamist konkureerivate võrguserveri operatsioonisüsteemi toodete arendamiseks ja levitamiseks ajavahemikul 1998. aasta oktoobrist kuni otsuse vastuvõtmiseni. Parandusmeetmena tegi komisjon Microsoftile kohustuseks edastada kõigile ettevõtjatele, kes soovivad arendada ja levitada võrguserveri operatsioonisüsteeme, klient-server ja server-server suhtluse protokollide „spetsifikatsioonid”. Spetsifikatsioonid kirjeldavad programmi teatavaid karakteristikuid, seega tuleb neid eristada programmi „lähtekoodist”, mis tähistab arvuti poolt tegelikult täidetavat infokoodi.

Teine tegu, mille eest komisjon trahvi määras, seisnes multimeediatarkvara Windows Media Player müümises koos operatsioonisüsteemiga Windows. Komisjon leidis, et selline praktika mõjutab konkurentsi multimeediatarkvara turul. Parandusmeetmena tegi komisjon Microsoftile kohustuseks pakkuda müügiks ilma Media Player’ita Windowsi versiooni. Microsoft säilitab aga võimaluse turustada Windowsi koos Windows Media Player’iga.

7. juunil 2004 esitas Microsoft esimese astme kohtusse hagi komisjoni otsuse tühistamiseks (kohtuasi T-201/04). Sama aasta 25. juunil taotles Microsoft, et peatataks kõnealuse otsusega ettenähtud parandusmeetmete täitmine. Taotluse esitamise järel teatas komisjon, et enne peatamistaotluse otsustamist ei pööra ta parandusmeetmeid sundtäitmisele.

Pärast asjaoludega tutvumist sedastas esimese astme kohtu president 22. detsembri 2004. aasta määruses, et Microsoft ei ole tõendanud, et vaidlustatud otsuse täitmisel kannaks ta suurt ja korvamatut kahju.

Koostalitusvõimealase teabe edastamisest keeldumise kohta märkis president, et põhikohtuasi tõstatab mitmeid põhimõttelisi küsimusi seoses sellega, millistel tingimustel saab komisjon põhjendatult järeldada, et teabe edastamisest keeldumine kujutab endast EÜ artikliga 82 vastuolus olevat turgu valitseva seisundi kuritarvitamist. Rõhutades, et selliseid küsimusi saab lahendada ainult asja sisuliselt arutav kohtunik, märkis esimese astme kohtu president, et Microsofti esitatud tühistamishagi ei ole esmapilgul põhjendatu ning seega on täidetud tingimus *fumus boni juris* (põhihagi esmapilgul põhjendatuse hindamise tingimus).

Kuid esimese astme kohtu president leidis, et kiireloomulisuse tingimus ei ole täidetud, sest Microsoft ei ole tõendanud, et seni salajas hoitud teabe edastamine põhjustaks suurt ja korvamatut kahju. Olles uurinud seda, milliseid konkreetseid tagajärgi võiks teabe edastamine Microsofti väitel kaasa tuua, märkis president, et seni salajas hoitud teabe edastamine ei tooks tingimata kaasa suurt ja korvamatut kahju ning et antud juhul ei ole sellise kahju tekkimine tõendatud, arvestades konkreetseid asjaolusid. Microsoft ei ole tõendanud esiteks, et edastatud teabe kasutamine tema konkurentide poolt tähendaks selle teabe sattumist üldsuse käsutusse, teiseks, et konkureerivate toodete jäämine levitamiskanalitesse pärast vaidlustatud otsuse võimalikku tühistamist kujutaks endast suurt ja korvamatut kahju, kolmandaks, et Microsofti konkurendid saaksid tema tooteid „kloonida”, neljandaks, et Microsoft peaks põhjalikult muutma oma äripoliitikat ja viiendaks, et otsus põhjustaks pöördumatuid muutusi turul.

Windowsi ja Windows Media Player’i koosmüügi kohta märkis president kõigepealt, et teatavad Microsofti argumendid tõstatavad keerukaid küsimusi – näiteks küsimus „võrgu kaudsetest mõjudest” tulenevast koosmüügi konkurentsivastasest mõjust –, mida peab lahendama esimese astme kohus põhikohtuasja menetlemise käigus. Tõdedes, et tingimus *fumus boni juris* on täidetud, kontrollis president taotletava peatamise kiireloomulisust. Väidetavat kahju analüüsides leidis ta, et Microsoft ei ole konkreetset tõendanud, et ta võiks oma äriবাদuse ja maine riivamise tõttu kanda suurt ja korvamatut kahju.

Sisukord

Lehekülg

I. ÕIGUSVAIDLUSED	75
A. Menetlusküsimused	75
1. Tagaseljaotsus	75
2. Asja läbivaatamist takistavad asjaolud	76
3. Kohtukulud	77
B. EÜ artikli 230 alusel esitatud hagide vastuvõetavus	78
1. Aktid, mille peale võib esitada hagi	78
2. Hagi esitamise tähtaeg	79
3. Huvi esitada hagi	80
4. Õigus esitada hagi	80
a) Otsused	81
b) Üldkohaldatavad aktid	83
C. Ettevõtjatele kohaldatavad konkurentsieeskirjad	83
1. Kohtupraktika EÜ artikli 81 valdkonnas	85
a) Materiaalne kohaldamisala	85
b) Konkurentsimenetlus	85
– Juurdepääs toimikule	85
– Vastuväiteteatise ulatus	86
– Haldusmenetluse käigus faktide otsesõnalise tunnistamise tagajärjed	86
– Absoluutse vaikimisõiguse mittetunnustamine	87
– Mõistlik tähtaeg	88
c) EÜ artikli 81 rikkumise tõendamine	88

Esimese astme kohus	Tegevus
d) Trahvid	89
– Suunised	90
Rikkumise raskus	90
Rikkumise kestus	91
Raskendavad asjaolud	92
Kergendavad asjaolud	92
– Koostööteatis	92
– Põhimõtte <i>non bis in idem</i>	93
– Täieliku pädevuse rakendamine	94
2. Määrus nr 4064/89	94
D. Riigiabi	95
1. Riigiabi mõiste	95
a) Teokoosseis	95
– Eelis	95
– Riikliku meetme spetsiifilisus või selektiivsus	97
b) Suunised	98
c) Abi tagasinõudmine	99
2. Menetlusküsimused	100
E. Kaubanduse kaitsemeetmed	101
F. Ühenduse kaubamärk	103
1. Absoluutsed keeldumispõhjused	103
2. Suhtelised keeldumispõhjused	106
3. Vormi- ja menetlusküsimused	107
4. Siseturu Ühtlustamise Ameti instantside funktsionaalne jätkuvus	109
G. Juurdepääs dokumentidele	109
H. Ühenduse avalik teenistus	111
II. HÜVITAMISVAIDLUSED	112
III. AJUTISTE MEETMETE KOHALDAMISE TAOTLUSED	114